

С Т А Р А
В Д Е С А

одеський
державний художній
музей
1927

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

708 (47.71 Од.)

ОДЕСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ХУДОЖНИЙ
МУЗЕЙ

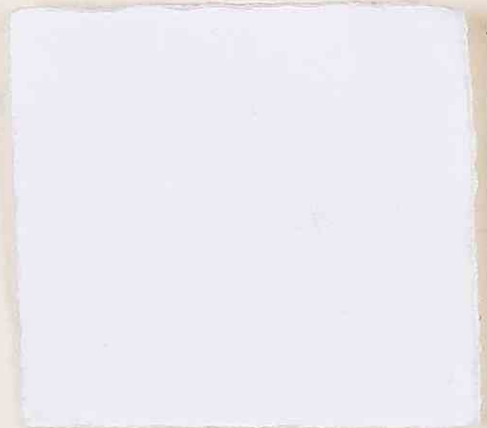
„СТАРА ОДЕСА“

АРХІТЕКТУРА
ПРИЧОРНОМОР'Я

~~83.с~~
~~1~~

ВИДАННЯ
ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ
1927

Друкується
за розпорядженням
Директора Держмузею
Й. Зейлігера.

83.2
✕

Окріт (Одеса) № 531. Друга Держдрукарня ім. Леніна,
Одеса, Пушкіньська, 18. Телеф. 5-49. Тираж 1500. Замовл. № 115.

ВІД МУЗЕЮ

Організацією Музею „Стара Одеса“, що присвячено будівництву Причорномор'я, Одеський Державний Художній Музей ставляє на меті за завдання вивчити та популяризувати одне з найменш досліджених у нас питань,— з історії української архітектури.

Невивчені, цілком непізнані, або ж пізнані дуже поверхово—часто-густо й зовсім опущені,—пам'ятки архітектури Причорномор'я криють в собі матеріал великої художньо-історичної вартості. Багато вже з тих пам'яток загинуло безповоротно, де-які ще й днесь загибають перед нашими очима.

Збудити зацікавлення до них, притягти увагу широких кол трудових мас до історії культури свого ж краю,—являється конечною потребою Музею.

Труднощі, які малися на шляху здійснення цього прямування,—зберегти, зібрати та охоронити пам'ятки монументальної архітектури—не спинили робітників музею. Навпаки, ці труднощі показували на необхідність як найскоршого досягнення зазначеної вище мети.

Матеріали з архітектури Причорномор'я збиралися на протязі кількох літ.

Вся праця, як по збиранню так і по експозиції матеріалів Музею, провадилася Завідувачем по відділу архітектури Державного Художнього Музею Професором М. Замечком, при найблизчій участі Проф. Й. Зейлігера, ар-

хітекти-художника П. Городецького (небіжчика), архітекти-художника М. Когана; художників: Проф. П. Мітковицера, П. Сегая, М. Шпарберга та студентів: М. Мінкуса та І. Рабіновича.

Одеський Державний Художній Музей ще з особливою увагою позначає ту співучасть, що зроблено було, як в формі допомоги так і пожертвами самих експонатів на розвиток цієї справи з боку радянських громадських організацій та окремих осіб. Висловлюємо цим свою глибоку вдячність: — Одеському Історично-археологічному Музеєві, Одеській Публічній Книгозбірні, Одеській Книгозбірні вищої школи, Одеському Інституту Образотворчого Мистецтва, Одеському Науково-технічному Управлінню В. Р. Н. Г., Підвідділу добровпорядкування Одеськ. Комунальному, Одеському Окрадінівділу та професорам: — С. Дложевському, М. Болтенкові, Є. Бурксерові, Є. Рубінштейнові, Т. Фраерману, Н. Петруньову та Б. Михайлову; О. Де-Рібасові, Ц. Емському; інженерам: — М. Безчаснову, Ф. Прокоповичові, Б. Бауєрові та А. Копові, а також Ф. Палферову, О. Стоянову, І. Скаржинському, М. Чечіну, Т. Файфельові, К. Ферберові, М. Ашкіназі, М. Лапідусові, С. Гончаренкові, І. Коваленкові та іншим.

Свою працю по відкриттю відділу архітектури Причорномор'я, Одеський Державний Художній Музей вважає лише за початок наступної великої роботи по вивченню та популяризації історії архітектури місцевого краю. Музей покладає великі надії на те, що радянські та громадські організації, а також і окремі особи й далі підуть на зустріч своєю допомогою в справі збирання матеріалу, що торкатиметься до історії архітектури України. Без такої допомоги Музей не може мислити свого дальшого поступу та поширення своєї діяльності.

Директор Одеського Державного Художнього Музею

Професор Й. Зейлігер.

Короткий нарис з історії Старої Одеси

Музей «Старої Одеси», що нині відкривається, має на меті ввічнити в пам'яті нових поколінь ті решки давнини нашого міста, що вдалося ще вирвати з пазурів усе руйнуючого часу. В цьому Музеєві представлено не все, що могло би в повній мірі характеризувати минуле Одеси. Але особливість Музеїв у тому й полягає, що вони суть не тільки охоронці, а й збирачі старовини. Треба пам'ятати, що всі одесити повинні самі стежити за поповненням свого Музею. Вони повинні доброхотно продовжувати приносити сюди все те, що в них мається в домі та що легко псується або й зовсім винищується в оточенню приватного життя, все те, що має щось спільного до історії міста, його старовини та його минулого.

Музеї прямують не до вихвалювання давнини, з метою повороту до неї. Бо й саме життя має зміст лише тоді, як воно рухається вперед, а не назад. Крім того в минулому надбано такі цінності, права яких потрібно зберегти й нащадкам. Це, головним чином, стосується художньої, архітектурної та археологічної цінності. Надзвичайно важливо показати сучасникам те, як люде в давнину працювали, якими засобами, при яких умовах побуту, при якій зовнішній та хатній обстановці творили життя свого міста та як вони готували те нове, в якому ми опинилися сьогодні.

Багато навіть з аборигенів Одеси, не кажучи вже за

наїздних та туристів, мало знають історію нашого міста. А тому я дозволю собі в дуже стислому нарисі розповісти за те, як починалася Одеса та як вона в минулому жила та розвивалася.

Північне побережжя Чорного моря ще за далеких доісторичних часів приваблювало до себе різні вандрівні племена, що шукали тут притулку та захисту від напасників та ворожих до них народів. В моменти перерви та затишку, коли войовничі вороги відходили на здобутки кудись далі, мирні мешканці залишалися тут і робили спроби влаштуватися в селища або в житлогуртки. Ще й тепер, коли археологи розкопують яку місцевість, що прилягає до нашого міста, то в її підповерхні вони знаходять численні рештки осель якихось невідомих народів.

Найдовше тут затрималися в перших віках християнської доби, за панування римлян, грецькі селища. Греки прибули до нас з по-за моря з полудня та втворили тут торговельні колонії що стали, хоч і не на довго, але дуже цвітучими. Вони мали свої міста та селища. Одно з міст звалося в них то Ордесусом, то Одесусом і стояло майже на тому місці, де тепер замешкали й ми. І була в того міста гавань на причал кораблів, що звалася Істріян. І знаходилася вона майже біля самої теперішньої нашої Жевахової гори, коли ще не було Пересипу, та море вільно гуляло в її основі.

Потому прийшли інші народи зі Сходу, з Азії, з по-за Каспія та й знищили всі от ті мирні селища. І залишилися тільки тут сліди кам'яних будинків та глибоко закопані надгробки.

Надовго завмерло наше Причорномор'я. І знову вандрівні народи, головним чином татари-ногайці, почали робити сюди свої наскоки. Побережжя переходило з рук до рук, то до литовців, то до поляків, то до кримських татар, аж поки міцно не затвердилося за Отоманською державою. Місцевість ця тоді звалася Очаківською землею.

Заселявали її сумирні татари, що обробляли землю та скотарювали. Захищали її від драпіжників турецькі фортеці, з яких одна звалася то Качібей, то Гаджібей, то Єні-Дуння, то знову Гаджібей.

За другої російсько-турецької війни (1787-1791 рр.) фортецю Гаджібей було взято та на її місці, коли вся Очаківська земля підпала за мирною угодою до Росії,—було побудовано в 1794 р. місто, що в пам'ятку Грецького «Одесуса» було названо по бажанню цариці Катерини, в жіночому роді, Одесою.

Така коротенька довідка з історії заснування нашого міста.

Але ця історія має й свої подробиці. Вона супроводилася подіями, в яких виділилися ті люде, імена й діяння яких повинно заховати на згадку нових поколінь.

Фортецю Гаджібей було взято в ніч на 14 вересня (стар. стилю) 1789 р. передовим загоном Потемкинських військ, яким командував Йосип Де-Рібас. Цей загін по більшості складався з українців, що були силоміць забрані до російської армії по розгромі Запоріжської січі в 1775 р. та переназваних у Чорноморських козаків. В йому вславилися своєю розпорядливістю та хоробрістю старшини Чепіга, Головатий, Височин та інші. Запоріжці давно були знайомі з Турецьким Гаджібеєм, коли ще за часів вольности вони спливали своїми човнами Дніпром та робили наскоки на Очаківську землю. Їх туди головним чином приваблювало на здобич соли з лиманів. Багато з їхньої рідні, що не бажали підкоротися ні Катерині, ні Турецькому Султанові залишалися на житло в околицях Гаджібея (на теперішніх Усатових та Нерубайських хуторах). Вони чимало допомогли загонові Де-Рібаса. Увесь загін, від самої його стоянки в селі Тузли до стін фортеці, перепровадив з особливим умінням, ховаючись байраками, щоб обдурити увагу вартової турецької флоти Осавул Кіндрат Табанець.

Фертецю було взято в нічному нападі. Турки були обдурені несподіванкою.

Йосип Де-Рібас, з походження гишпанець (1752-1800), що прибув до Росії за Катерини, — знав не тільки військові справи, а й морські й крім того був видатним інженером. Коли по замиренню 1791 р. прийшлося подбати про будову нових фортець за для захисту завойованої від Туреччини території, то це було доручено Де-Рібасові, на початку під начальством Суворова, а потому й самостійно. В нього були за помішників голанський інженер Франц де-Волант (або спрощено Де-Волан) та українець Андрій Шостак. От ці трое не російських діяча й були справжніми творцями нашої Одеси.

При виборі місця на побудування фортець вони звернули увагу на догідність Гаджібея, що розгорнувся біля моря в широкій затоці. А також, як вони висловились на „добротність“ тамошнього рейду та на ту його істотність, що він ніколи не замерзає. У них виникла думка за корисність будування тут не лише фортеці, але й морського порту. Вони надіслали до Петербургу відповідний проект, що було ухвалено, не дивлячись на те, що одночасно було запропоновано й інший проект, Адмірала Мордвинова, про будування порту не поруч Гаджібея, а поруч Очакова чи Кінбурна.

Інженер Де-Волан, з пропозиції Де-Рібаса, спланував новий порт, а також і план — нового міста при ньому. Катерина затвердила цей план та наказом на ім'я Де-Рібаса з 27-го Травня 1794 року доручила йому всі роботи по його здійсненню. Закладка порту та міста — вбивання першої сваї молу, названого Платоновським, (на честь Новоросійського намісника Платона Зубова). Копання межових каналів по розплановці міста та вкладання першого каменю будинків церков та установ — відбулося 22 серпня 1794 року. Місто тоді ще звалось Гаджібеєм і тільки в 1795 році було переназвано в Одесу.

Основоположник міста Йосип Де-Рібас не довго залишався в ньому. Всього тільки до 1797 року. Та за той короткий час він устиг вдихнути бадьоре та сильне життя в тіло новонародженої дитини. На його долю припала найскладніша чорна робота по втворенню міста майже на порожняку. Навіть фортецю було скопано, щоб побудувати її в іншому місці. І не було на Гаджібеї ні одної капітальної будівлі. Перші поселенці, що були запрошені Де-Рібасом, належали виключно до трудового люду. Від нових мешканців не вимагалось ніяких пашпортів, через що до міста почали прибувати різні бездомні люде, а в тому числі, багато втікачів панського поневолення, що ховалися перед тим у нетрах Новоросійського степу. Їх ласкаво приймали й вільно записували до складу одеського міщанства. Потому замешкали тут салдати та моряки з тільки що розформованих частин армії та флоту. Всі вони взялись за будування міста своїми руками. Потому прибули різні робітники та ремесні люде, що їх покликано було з центральної Росії на будівлю гавані. Було також покликано з архипелагу греків, що зробили певні послуги за минулої війни. Почали до порту прибувати заморські кораблі. Потяглися до Одеси валки чумаків з Подільською та Басарабською пшеницею. Місто зростало не в дні, а в години.

За Де-Рібаса було побудовано магазини на ссипку кримської соли та іншого краму, перші базарі, перші заїзди. Було встановлено магістрат, митницю, поліцію, першу доброхітну пожежну команду. Коли Де-Рібас виїхав, то в Одесі нараховувалося вже по-над 2300 постійних мешканців, не рахуючи залоги, начальства, урядовців та шляхти. (Їх не вважали за потрібне переписувати).

Катерина померла в 1796 році. Цар Павло, з ненависти до своєї матері, скасував всі її накази, що до побудування Одеси. Скасував усі пільги, припинив видачу коштів на роботи та відкликав Де-Рібаса й Де-Волана.

Одеса спинилася над прирвою. Та дотепна вигадка Одеського магістрату, щоб уласкавити Павла, з надсилкою до нього в подарункові 3000 помаранчів мала свій гарний наслідок. Одесі було повернено «Монаршее благоволение».

Найкращим управителем Одеси, що на давше зміцнив її розвиток, був призначений сюди Олександром I в 1803 р. герцог (Дюк) Емануїл Де-Рішельє, який виїхав з Франції на самому початкові Революції. Завдяки персональній приязні з Олександром він багато міг зробити добра новому містові. Його полюбили мешканці, ставилися з довірям та допомагали йому. Про його діяльність стало відомо й за кордоном і багато нових колоністів почало наїздити на південь України та замешкувати в Одесі. Будівництво міста прийняло велитенський розмах. Віджився порт, збільшилася привозна та вивозна торгівля. Почали прибувати дідичі та негоціанти. Було встановлено шпиталі, пансіони та школи. Було побудовано театр. Одеса стала блискуче—європейським містом.

За від'їздом Рішельє до Франції в 1814 р. до встановленого вже тоді дому Бурбонів заступив його приятель—Олександр Федорович Ланжерон, що продовжував справу свого попередника та зреалізовував те, чого не встиг зробити Де-Рішельє. Їм було встановлено в Одесі ліцей, за яким ще мріяв Рішельє, а також було запроваджено Порто-Франко (1817 р.), що зміцнило добробут Одеси й думка за яке належала теж герцогові. За Ланжерона вийшла в Одесі перша газета на французькій мові „Messenger de la Russie Meridionale“.

Ланжерон був останнім з трьох чужинних градоправителів міста. Без сумнівно, що той європеїзм, яким відрізнялося ново-народжене місто, належав до діяльності гишпанця Де-Рібаса та французів Де-Рішельє та Ланжерона.

Пізніше Ланжерона наслідував граф, а потому князь Михайло Семенович Воронцов. За його часів Одеса по-

тратила свою попередню патріархальність та життя її увійшло в так зване «Государственное русло». До керування містом стали урядовці, з яких багато було освічених людей. Та ця державність відбила населення від начальства й наклала на всю діяльність одеситів тавро опіки. Воронцов виключно допомагав лише вищим класам населення. Край і місто почали матеріально розцвітати. Торгівля, фабрична та заводська промисловість, сільське господарство, надбали невідомих до Воронцова розмірів. Встановилися вчені Т-ва, виникла російська газета, заснувалася Одеська Городська Публічна Книгозбірня (1829 р.). Воронцов правував Одесою до 1844 р.

За інших після Воронцова вправителів Одеси відомості мало цікаві. Можна лише сказати, що після яскравих постатів Де-Рібаса, Рішельє, Ланжерона та Воронцова життя старої Одеси втратило свою істотну оригінальність. Все більша та більша державна опіка витруїла з неї останні частинки її свободолюбства та бадьорости.

Подаю тут коротенький огляд тих подій, моментів та рис, що найкраще можуть схарактеризувати минуле життя нашого міста.

Море. Порт. Кораблі с різними стягами. Моряки всіх країн. Говірка на вулицях на всіх мовах. Устне переповідання новин, замість газети. Зустріч усіх національностей.

Околиці. Печерні житла. Водомети. Рибалки. Цістерни. Прихильність до Одеси Подділля та Басарабії. Чумаки. Переповнення збіжжям магазинів.

Пшенишне місто.

Фабрики: Пудрі, макаронів, меблі, чавунно-літійні заводи. Млини.

Чужинці:— Греки, французи, італійці, німці, польська колонія.

Порт. Матроська слобідка.

Театр. Італійська опера Расіні. Співання арій на ву-

лицях. Співаки та співачки: — Маріконі, Каталани, Замбоні.

Чума 1812 р. потому 1829, 1837. Втворення громадських комітетів.

Боротьба міського самоврядування й Магістрату з Рішельє та Ланжероном за охорону прав попередніх привелеїв та самостійности в керуванні міським господарством.

Підготовлення в Одесі в 1821 р. грецького повстання за незалежність від Туреччини.

Масонські ложі за Ланжерона (Де-Рібас теж належав до масонів).

Зв'язок багатьох одеських родин з „Декабристами.“

Аборигени Одеси „Декабристи“ брати Поджіо.

Перебування в Одесі Пушкіна в 1821 р. та 1823-24.

Написання ім тут перших розділів „Євгенія Онегіна“. Висилка Пушкіна з Одеси.

Участь багатьох одеських поляків у польському повстанні 1831 р.

Одеські друкарні, книжкові крамниці, видання газет на двох мовах, — російській та французькій, друкування альманахів та Новоросійського календаря.

Море. Перші пароплави.

Життя Рішельєвського ліцею. Громадська діяльність його професури. Діячі освіти. — А. І. Левшин, Н. Г. Тройницький, А. М. Богдановський, Н. І. Савич, С. Я. Яхненко, попечитель Од. Шк. округи Н. І. Пирогов.

Відвідування Одеси поетами В. І. Туманським, Батюшковим, В. Тепляковим, Подолинським, Гнідичом, Міцкевичом, кн. Вяземським, Т. Шевченком та іншими.

Російський драматичний театр з акторами Мочаловим, Мартиновим, Щепкіним, Шумським, Самсоновим Ольдріджом, Рісторі, Самойловичем, Милославським та іншими.

Перебування в Одесі М. В. Гоголя (1846).

Приїзд до Одеси економіста Молінарі та його лекції.

Художнє життя Одеси: художня школа (1866). Художники: — Боні, Мальман, Хойнацький; Плис, Вільє, Йоріні, карикатуристи Треско та інші.

Музичне життя. Відвідали Одесу — Липинський, Серве, Фільд, Ліст, Де-ля-Раншере, Глінка, Рубінштейн брати Венявські, фльорентійський та шведський (жіночий) квартети та інші. Перше Одеське Філармонічне Т-во (1864).

Бомбардування Одеси Франко-англійською фльотою в 1854 р. Геройство Щоголіва.

Встановлення Музею та товариства історії та старовини, Т-ва сільського господарства південної Росії, міської Публічної (безплатної) книгозбірні (1829) р., Т-ва Красного Мистецтва (1865) р.

Художники-фотографи: Мигурський, Хлопонін.

Художнє будівництво Одеси. Італійські архітекти: Фраполі, Бофо, Торічелі, Далаква, Моранді та інші. Російські-Мельников, Гонсьоровський та інші.

Будування театру (1809-1837), шпиталів, палаців, монументальних сходів на Приморському бульварі, Пам'ятника Рішельє, будинку Біржи (тепер Виконкому) та інше та інше.

Усіх яскравих моментів нашого минулого не перерахувати.

Поруч із зовнішнім будівництвом Одеси йшов її розвиток економічної та громадської діяльності.

Але щоб схарактеризувати цей бік життя Старої Одеси, то потрібно було би писати більше серйозну та більше обгрунтовану працю.

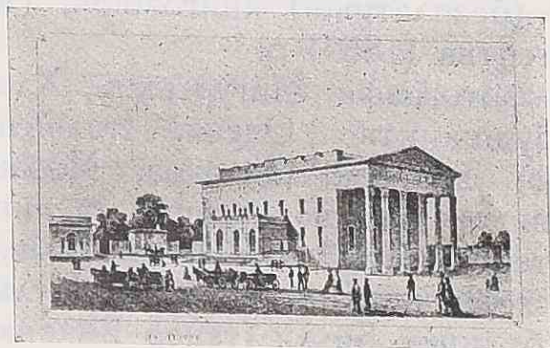
Цей короткий нарис може бути лише, як супровід до каталогу Музею „Старої Одеси“, й не може претендувати на значіння вичірпуючої історії нашого міста.

Музей „Старої Одеси“, підкреслюємо, має в своїй головній меті охорону та збирання образотворчих речей та речей нашого попереднього зовнішнього та внутріш-

нього побуту. Треба надіятися, що цей перший в Одесі побутовий Музей буде при співучасті самих одеситів збагачуватися та розцвітати з кожним роком, все більше відбиваючи те оточення, в якому Стара Одеса творила ґрунт на Одесу нову.

Олександр Де-Рібас.

Невідомий. — Театр.
Літографія (№ 481)

Ідея створення Музею архітектури „Стара Одеса“ виникла ще за Губерніяльного Комітету Охорони пам'яток Старовини та Мистецтва в період 1919-21 р. за часів Горожанської війни, військової інтервенції та частоті зміни влади на території Південної України. Величезна кількість пам'яток архітектури, за згаданий період, підпала під сильну руйнацію, або часами й цілковите знищення.

Значно ж раніше, до імперіялістичної війни, окремі установи, наприклад Публічна Книгозбірня, Одеська філія Технічного Т-ва, Товариства Історії та Старовини, Міське Самоврядування, а також і окремі прихильники старовини збирали пам'ятки, що торкалися початкової історії та розвитку міста. Публічна книгозбірня на той час вже мала невеличкий куточок, що був присвячений Старій Одесі.

Охорона пам'яток Старовини та Мистецтва на території б. Одеської губернії, звичайно, не могла обмежитися лише збиранням та зберіганням речей Мистецтва та Старовини в стислому смислі цього слова.

Це завдання було далеко ширшим - воно охоплювало також охорону пам'яток монументальної архітектури та скульптури. Та все ж найбільші турботи по охороні лягали на пам'ятки монументальної архітектури.

По всебічному вивченню та дослідженню необхідно прийти до висновку, що з цього боку м. Одеса являє собою безумовний інтерес, вартний того, щоб зайняти достойне місце на сторінках історії архітектури України.

Вже за першої приблизної реєстрації, що була зроблена за період 20-го року, архітектурним відділом Одеського Комітету Охорони пам'яток Старовини та Мистецтва, виявилась можливість внести до списку більше, як 500 пам'яток архітектури що гідні були уваги та вивчення.

Дальша ж дослідча робота в цій ділянці, що пов'язалася з фотографуванням де-яких будинків що було стихійно понищено, в наслідок зазначених вище причин Горожанської війни та інтервенції, — спонукала робітників Комітету звернути особливу увагу на збирання матеріальних пам'яток, що могли би слугувати підвалинами на створення Музею з історії архітектури міста Одеси.

Кропотка робота групи архітектів та художників на протязі кількох літ — дала можливість зібрати велечезний матеріал у кілька тисяч речей історично-художнього значіння. Було зібрано: оригінальні, підписані проекти різного роду будинків, старовинні рисунки, гравюри, літографії, архітектурні та скульптурні фрагменти будинків та інше. Нарешті вдалося все це оформити в годящий за для експозиції вигляд та організувати в будинкові Державного Музею широкий відділ з історії архітектури м. Одеси та півдня України.

Цілком ясно, що той короткий час, який був у розпорядженню Музею, не дав можливості вичірпуюче висвітлити цю надзвичайно цікаву ділянку з історії матеріальної культури. На це буде ще потрібна праця багатьох років. Бо умови наукової роботи в обсягу архітектури ще не зовсім сприяючі. Але вже й на сьогодні зібраний у кількох тисячах експозиційний матеріал дає цілковиту уяву з історії зачатку та послідовного розвитку пам'яток архітектури на Півдню України.

Перше ніж надійти до описового змісту кожної залі з'окрема почувається необхідність дати коротеньку довідку з художньо-історичного боку.

Засноване в 1794 році за Катерини II-ї місто Гаджі-

бей незабаром було переіменоване в м. Одесу. Саме місто спроектоване в дуже вигідній бухті, на невисокому плато, з натуральними виходами на поверхню землі мягкого будівельного матеріалу — вапняка — зразу ж притягло до себе увагу найбільш видатних на той час архітектів, інженерів та художників.

На протязі перших трьох-пяти років у місті було побудовано біля 1000 будинків, серед яких головували величні забудови, збудовані кращими архітектами того часу. Особливу увагу монументальної класичної архітектури, в перших роках створення міста, безперечно, поклав геніяльний будівничий Петербурської Біржи Тома-де-Томон.

Розроблені їм проекти будинків громадського призначення (Собор, Театр, Шпиталь та інші) були наче архітектурними позначками за для всіх його наступників, багатьох будевельників міста.

Уряд на той час, безперечно, надавав велечезного значіння красі та монументальности ново-будованому містові. Найкращі інженери по порто-будівництву та місто-будівництву, як голандець Де-Волян, інженер Ферстер, військовий інженер Гаюй, були притягнені до побудови порту та міста. Видатні архітекти та художники того часу: — Тома-де-Томон, Монферан (що будував Ісаківський собор у Петербурзі) Фраполі, Ф, Фраполі, І., Бофо, Торічелі, Мельників, Ріглер, Дігбій, Козлов, художник Рампіні, скульптор Мартос та багато інших майстрів на протязі перших десятиліть будівництва міста невтомно працювали над створенням проектів та над побудуванням все нових та нових будівель. На протязі короткого часу це сузір'я видатних майстрів створило архітектурне обличчя міста.

Багато будинків, що побудовано їми, дають надзвичайні зразки архітектури того часу.

— Необхідно тут відзначити, що тої пори мав місце

сильного впливу так званий російський класицизм (Гваренгі, Тома-де-Томон, Росі та інші), на все будівництво російської держави того часу. Захоплення витриманими класичними формами торкнулося не лише більших міських центрів, — воно розповсюдилося й на всі провінційні городи тодішньої Росії, а особливо відбилося на будівництві м. Одеси. Вона будувалася на цілком апробованих фасадах, в улюблених художніх формах тієї епохи. Цей період архітектурного під'йому в будівництві міста продовжувався до 70-х років минулого сторіччя.

Після того часу, завдяки загальному пониженню в будівництві, як в Росії, так і за кордоном рідко трапляються будинки високо-художнього оформлення.

Впливи легковажного французького стилю 80-90-х років, віденського стилю Вагнера та наступників т. зв. стилю „модерн“ не додають нічого цікавого до архітектурного обличчя міста. Навпаки, на місце багатьох розруйнованих старовинних будинків та тих, що навмисне зруйнували, почали будувати нові, що поволі одмінили строге по архітектурним формам місто. Численні ж переробки та перебудови старовини, що провадилися в другій половині минулого сторіччя, ще більше одмінили зовнішній його вигляд.

Але й по днесь на загально-архітектурному фоні будівництва останніх 40 літ залишаються вкрапленнями надзвичайні зразки пам'яток старої архітектури м. Одеси.

Художньо-історичний матеріал „Старої Одеси“ розподілено в одинадцяти приміщеннях першого поверху Музею. Причому у 8-ми залах експоновано пам'ятки архітектури, що безпосередньо торкаються самої Одеси та її околиць, а в трьох останніх залах уміщено пам'ятки архітектури тих земель, що підлягали культурі міста, як Басарабія, Південна Наддністрянщина та Придніпрів'я, а також і Крим.

ЗАЛЯ ПЕРША

У завдання будівничих м. Одеси входило вирішення проблеми будівництва не лише самого міста, а й військової та купецької гавані. От чому, коли виникло питання по збудуванню Одеси, то цю роботу було доручено одному з найбільших чужинних спеціалістів-військовому інженерові Де-Волану. Ф. П., що походив з Голандії та прибув до Росії в 1787-у році. Катерина II-а доручила йому розробити план м. Одеси, який і був їм виконаний та апробований Катериною II-ю 27-го Травня 1794 р. (№ 96).

У цій залі виставлено підписані проекти перших будівничих міста, гравюри, літографії та рисунки, що дають уяву про початковий вигляд Одеси.

Проти входу до залі повішено портрета Адмірала Йосипа Де-Рібаса (№ 1) першого управителя міста, що був змальований відомим на той час художником Лампі, І. Б. (1751-1830).

Ліворуч од входу цілий ряд проектів перших невеличких обивательських будинків, що збудовано було архітектою Фраполі, Ф. та Фраполі, І. у різних частинах міста. Чудові своїми простими формами та зразковими пропорціями ці так звані „апробовані“ фасади дають повну уяву перших кроків будівництва міста (№№ 9-29, 31-40, 48-66).

На цій же стіні мається п'ять старовинних літографій перших років XIX сторіччя (43-47), що дають загальний вигляд різних частин города того часу та які виконані інженером Гаюй. Тут же звертає на себе увагу проект водомету Тома-де-Томона, а також і план шпиталю з перебудовами, що було виконано архітектою Фраполі (№№ 98-99).

На протилежній стіні мається де-кілька проектів першого дослідника Одеських водяних джерел відомого англійського військового інженера Гаюй—(№№ 88, 92-95). У правому кутку стіни—пізніша розробка плану планування

міста спроектованого інженером Ферстером у 1802 році (№ 83). На стінах у різних місцях залі,—краєвиди міста, що виконано хинським тушом італійським художником Манцоні в 1821—1824 р.р. (№№ 67, 68, 5, 6), та цілий ряд проектів обивательських будинків, що зроблено архітектою Дігбій (№№ 69-82). В одній з вітрін мається порцеляновий сервіз, на якому змальовано проект будинку університету архітекта Монферана та план м. Одеси. Порцеляновий сервіз належав Дюку Де-Рішельє (№№ 103-110). У цій же вітрині маються портрети: Герцога Де-Рішельє (№ 100), Є. К. Воронцової (№ 101) та графа Ланжерона (№ 102).

ЗАЛЯ ДРУГА

Особливої уваги будівничих міста, безперечно заслуговував Приморський Бульвар,—звідкіля поширювався чудовий круговид на море та лимани. Прекрасна планіровка бульвару, обміркована розстановка його головних будинків, його Приморських сходів та пам'ятника Герцогу Де-Рішельє складають собою цільний архітектурний ансамбль.

В залі, праворуч од входу, виставлено проект архітекта А. І. Мельникова центральних будинків Приморського бульвару, що спроектовано в формі півкола у плані з рисунком пам'ятника Герцогу Де-Рішельє (№ 133). Чудова бронзова постава та барельєфи пам'ятника—роботи скульптора І. Мартоса. Постумент виконано за проектом архіт. І. Мельникова. На цій же стіні креслини Воронцовського палацу (невідомого майстра), з великою кількістю малюнків та деталей палацу (134-150), а також креслина невідомого майстра будинку Біржи та гравюра головного фасаду (№ 127). Дуже інтересні також рисунки худ. Ковшарова—розпису залі Біржи (119-120). Так само тут же виставлено проекти будинків архітекта Ріглера (№№ 115-118, 122-126).

Протилежна стіна посідає прекрасні роботи Є. С. Козлова, вельми талановитого архітекта, що багато будував у м. Одесі (156-185) в дусі того часу. Також звертає на себе увагу старовинна гравюра С. Рейнольдса (№ 153) з портрету Гр. Воронцова, що був мальованим худ. Лауренсом та що мається в галерії Старовинного малювання Державного Художнього Музею. На мольберті виставлено креслину, перекрій та план Приморських сходів (№ 188).

ЗАЛЯ ТРЕТЯ

Серед великої кількості архітектів, діяльність яких припадала на Одесу в першій половині минулого сторіччя, видатна роля в цій справі належала двом італійським архітектам Ф. К. Бофо та Г. І. Торічелі.

Архітекта Ф. К. Бофо, походженням із Сардинії, почав свою будівельну діяльність в Одесі з 1820 року. Біля 40 років цей невтомний будівельник приймав найактивнішу участь у вирішенню всіх питань, що торкалися будівельної справи. Їм побудовано безліч будинків та різних будівель що й нині ще прикрашають чимало вулиць м. Одеси. Під його працями знаходиться чимала частина залі (№№ 189-216, 226-249). Прегарні проекти різного роду будівель, що показано в залі ще доповнюються його-ж чудовим проектом планіровки парку (тепер парк ім. Шевченка).

Другий видатний архітекта, походженням з м. Лугано, що прибув до Одеси в 1823 році, Г. І. Торічелі. Одночасно з Бофо він був зайнятий складанням проектів та будуванням багатьох будинків міста. Найбільшу участь приймав архітекта Торічелі Г. І. в побудуванні церков. За його проектом було побудовано соборну дзвіницю (яка дуже понівечена пізнішими переробками та прибудовами). З великої кількості будинків, що побудовано їм, де-які, також збереглися й до нашого часу (№№ 250-274, 279-324).

Бофо й Торічелі свою діяльність не обмежували самою Одесою. Вони працювали також на Крим, Басарабію та інші місця.

В залі виставлено старовинні літографії, гравюри та рисунки, що змальовують найбільше характерні в архітектурно-побутовому вигляді моменти життя міста того часу.

Тут особливо необхідно відзначити акварельові рисунки сорокових років невідомого італійського художника (№№ 217-219).

ЗАЛЯ ЧЕТВЕРТА

Крім завдань по різного роду забудування та загальної планіровки міста, що доручалися найбільше видатним архітектам та інженерам, перед містом стояло ще багато питань по впорядкуванню великої кількості балок, які перерізують м. Одесу.

Четверта заля виключно містить в собі проекти різних мостів, побудування яких було вельми потрібне на поліпшення міста, а також проекти та планіровки окремих місць та кварталів.

Зазначеними вище роботами переважно керував землемір та архітекта Далакві (№№ 335-339, 345, 346, 355-366, 372-380, 382-386).

По за цими працями виставлено значну кількість гравюр та літографій, що змальовують найбільш улюблені мешканцями краєвиди міста. Більшіна рисунків виконана художниками Басолі та Гросом. Літографії виконано відомими на той час у м. Одесі літографами: Брауном, Кленовим, Францовим, Нітче та инш.

ЗАЛЯ П'ЯТА

Працями, що репрезентовано в цій залі, наче закінчується період будівництва першої половини минулого сто-

річчя. Експозиція матеріалів також, які в попередній залі з перевагою лише работ з архітектури.

Архітекти-будівельники цього періоду продовжували традиції своїх попередників. Будівництво центральної частини міста слабшає та пересовуються на передмістя та околиці.

Варт відзначити тут роботи архітектів: Далакві (№№ 405-414, 416-418, 429-433), Скудієрі (№№ 419, 446-457) та Камбіаджіо (№№ 434-440). Так само, які в попередній залі на стінках велика кількість старовинних літографій та гравюр. Серед інших праць звертає на себе увагу проект перепланіровки дачі Герцога Де-Рішельє, відомої в Одесі під назвою „Дюківського саду“, що зараз зовсім не існує.

ЗАЛЯ ШОСТА

Архітектура Одеси періоду 50-х та 60-х років минулого сторіччя характеризується частковим одходом од традиційних форм класики. На цей час являються вже впливи готики та романського стилю. Найбільше типовими з них суть роботи архітектів: Моранді, Ф. К. (№№ 508-517, 524-532). Шашіна-проект будинку Рішельєвського ліцею-зараз Інституту Народної Освіти (№№ 493-499). Гонсьоровського (№№ 540-544), Черкунова (483-491), Коклена, Отона та інших. Збірка старовинних літографій ілюструє розвиток порту та краєвиди Одеси під час війни 1854-го року.

ЗАЛЯ СЬОМА

Експозиція матеріалів цюї залі має на меті заповнити недостачі, що маютья в попередніх залях, відносно де-яких будинків, проекти та рисунки яких не було можливости відшукати. Рівночасно з цим у завдання Музею

входило зафіксувати послідовні етапи знищення де-яких цікавих будівель, що являлися наслідками Горожанської війни та інтервенції. Низка фотографій дає наочну уяву багатьох надзвичайно характерних в архітектурному розумінню будівель Старої Одеси, що зараз вже не існують. Звертає на себе увагу низка фотографій садиби гр. П. А. Розумовського по обидва боки Водяної Балки. Фотографії понищених будинків старого Базарю, Старої тюрми та фотографії попереднього вигляду собору, будинку шпиталю та погорілого міського театру, старовинних, що зараз вже не існують, будинків, дач та іншого. Дуже типові ансамблі старовинних будинків Червоного завулку.

Окремий куток призначено фотографіям надгробків Християнського та Єврейського кладовищ. Крім цього на одній із стін виставлено серію дуже цікавих архітектурних композицій печерного житла, що побудовані в с. Усатові та Нерубайському, поблизу Хаджібейського лиману. Селяне цього району використовували печері на своє житло, надавши де-яким із них своєрідні художні форми. Фотографії, що виставлено в цій залі виконали фотографи Брун І., Гойхман А., Гольдберг М. (Лядов), Лапідус М., Мигурський (небіжчик) та Стоянів О.

В залах Музею розстановлена старовинна мебля що реставрована майстром музею К. Бауером, а в вестибюлі архітектурні та скульптурні фрагменти будинків.

Матеріали відділу Басарабії, Південного Придністрів'я та Придніпрів'я, а також і Криму висвітлені в окремій брошурі.

Й. Зеиліер.

СПИС ЕКСПОНАТІВ МУЗЕЮ

ЗАЛЯ ПЕРША

1. Лампі І. Б. — Портрет В. — Адмірала Й. Де-Рібаса. Олійне ма-
лювання.
- 2 — 4. Де-Волан Фр. П., військовий інженер. (?) — Гаджібейський
замок. Фасад, план та перспектива (1784). Креслини на кальці.
5. Мандоні Л. — Краєвид Одеського порту. Туш. 1821.
6. " " — Краєвид м. Одеси. Туш. 1821.
7. Гаузен. — Корабельний майстер. Вантажний вітровий корабль.
Креслина. 1810.
8. Суравцов. Корабельний майстер. — „Флашковт“. Креслина 1817.
- 9 — 17. Фраполі Фр. Архітекта. — Проекти невеличких будинків
початку ХІХ ст. Креслини 1805—1811.
18. Фраполі Ів., арх., Колесов, пом. арх. — Проект невеличкої бу-
дівлі. Креслина 1820.
19. Фраполі Ів. Архітекта. — Проект невеличкої будівлі. Креслина 1817.
20. Невідомий. — Проект ліхтаря В. Ф. Маяку. Креслина 1820.
- 21 — 29. Фраполі Фр. Архітекта. — Проекти будинків початку ХІХ ст.
Креслини 1804—1812.
30. Бугайський, військовий інженер. — Проект частини приморського
бульвару. Креслина 1822.
- 31 — 40. Фраполі Фр., архітекта. — Проекти невеличких будинків —
початку ХІХ ст. Креслини 1812—1816.
41. Невідомий. — Огорожа. Рисунок.
42. Френцель. — Краєвид Ланжеронівського взвозу. Гравюра.
43. Гаюї. — Краєвид Одеського порту. Літографія.
44. " — Краєвид частини м. Одеси. "
45. " — Внутрішній краєвид Од. Карантину. Літографія.
46. " — Вигляд на соборну церкву. Літографія.
47. " — Вигляд на Рішельєвську вул. "
48. Фраполі Ів., архітекта. — План району торгівці. Креслина.
49. " " " — Проекти крамниць. Креслина 1826.

50. Фраполі Ів., архітекта. — План району Нового базарю. Креслина.
51. " " " — Проект будинку. Креслина 1822.
52. " " " (?) — Одеська соборна церква з дзвіницею.
(Проект дзвіниці до існуючої церкви). Креслина 1825.
- 53 — 57. Фраполі Ів., архітекта. — Проекти невеличких будинків —
початку ХІХ ст. Креслини 1819—1822.
58. Фраполі Ів., архітекта. — Проект шляхбаума. Креслина 1823.
- 59 — 64. Фраполі Ів., архітекта. — Проекти невеличких будинків —
початку ХІХ ст. Креслини 1820—1825.
65. Фраполі Ів., архітекта. — Проекти ставних будівель. Креслина.
66. " " — Проект будівлі. Креслина 1818.
67. Мандоні Л. — Краєвид Одеського порту. Туш 1822.
68. " " " 1824.
- 69 — 79. Дігбій А., архітекта. — Проекти невеличких будинків — по-
чатку ХІХ ст. Креслини 1818—1819.
80. Дігбій, пом. архітекта. — Проект будівлі. Креслина 1822.
81. " " — Проект буд. Бларамб'єрга Креслина 1821.
82. " " — Будівля (з натури). Креслина.
83. Ферстер, військовий інженер. — Генеральний план місцеполо-
ження гавані та м. Одеси. Креслина 1802 (копія 1836).
84. Саблін, гравер. — Креслення Гаджібейської бухти з позначенням
ситуації, що покладала при м. Гаджібеї військову гавань, ку-
пецьку пристань та побудованих у 1793—1794 році фортець.
(Було виконано в Миколаїві за розпорядженням В. — Адмі-
рала Де-Рібаса). Гравюра.
85. Круг Д. І., військовий інженер. — Проект вартувальні на Мит-
ниці. Креслина 1819.
86. Невідомий. — Парні Палеолога. Креслина.
87. Круг Д. І., військовий інженер. — План та перекрій шляху на
гавань. Креслина.
88. Гаюї. — Проект шатрів над колодязами. Креслина 1825.
89. Шаумбург, військовий інженер. — План та перекрій шосе. Кре-
слина 1817.
90. Ферстер, військовий інженер. — План міста та фортеці Одеси з
позначенням, де потрібно побудувати шефські, штаб та обер-
офіцерські будинки (креслення юнкера Тулуб'єва). Креслина 1811.
91. Невідомий. — Проект крамниці та вартувальні за для десят-
ських. Креслина.
92. Гаюї. — План водяної балки. Креслина.
93. " — План дільниці Порто-Франко. Креслина 1819.
94. " — Перекрій Порто Франківських канал. Креслина 1819.
95. " — Проект Артезійського колодязя. Креслина.

96. Де-Волян Фр. П., військовий інженер. — План м. Гаджібея з військовою гаванню та причалом на купецькі кораблі. Затверджено Катериною II — 27 Березня 1794 р. (копія). Креслина.
97. Суравцов, корабельний майстер. — „Врехтування флашковта“. Креслина 1817.
98. Тома де Томон. — Проект водомету. Креслина.
99. Фраполі Ів., архіт. Ферстер, військовий інженер. — План міського шпиталю (проект добудування). Креслина.
100. Мансфельд Г., гравер. — Портрет герц. Ем. де-Рішельє (за рисунком Альтана). — Гравюра.
101. Невідомий. — Портрет княгині Є. К. Воронцової. Літографія.
102. Гампельн. — Портрет Гр. А. Ф. Ланжерона. Літографія.
- 103—110. Сервіз із малюнком проекту університету арх. А. А. Монферана та план м. Одеси. Фарфор.

ЗАЛЯ ДРУГА

111. Невідомий. — Одеса до 1823 року. Літографія Д. Кленова.
112. " — Портрет Гр. С. О. Потоцького. Літографія.
113. " — Мійський театр. Гравюра.
114. Попов А., гравер. — Рішельєвська вулиця. Гравюра.
115. Ріглер, архітекта. — Проект шопи та огорожної стінки на міській плантації. Креслина.
116. Ріглер, архітекта. — План місцевости Воронцовського завулку. Креслина.
117. Ріглер, архітекта. — Проект будинку.
118. " — Проект буд. Фука на Приморському бульварі. Креслина 1828.
- 119—120. Ковшаров, художник. — Проект стінного малювання в залі біржи. Рисунки.
121. Невідомий. — План Одеського порту. Креслина.
- 122—126. Ріглер, архітекта. — Проекти невеличких будинків. Креслини 1828—1830.
127. Невідомий. — Будинок біржи. Гравюра.
128. Фан-дер-Фліс, інженер. — Виробництво кильовання караблів. Креслина.
- 129—131. Шпехт Р., архітекта. — Проекти Тріумфальних воріт (на прибуття Миколи I до Одеси). Креслини 1830.
132. Невідомий. — Задній фасад буд. Біржи. Креслина.
133. Мельников А. І., архітекта. — Фасад двох будинків, з яких один мав бути побудованим на Одеські Судові установи. Креслина 1826.

134. Невідомий. — Воронцовський палац. Приморський бульвар. Плани. Креслина.
135. Невідомий. — Воронцовський палац. Камін. Креслина.
- 136—139. Невідомий. — Воронцовський палац. Фасади будинку. Креслини.
140. Невідомий. — Воронцовський палац. Паркет. Креслина.
141. " — Воронцовський палац. Фасад стаєнь. Креслина.
- 142—143. Невідомий. Воронцовський палац. Плафони. Креслини.
- 144—145. " — Воронцовський палац. Двері. Креслини.
146. Невідомий. — Воронцовський палац. Садова лавка. Креслина.
147. " — Воронцовський палац. Генеральний план. Креслина.
148. " — Воронцовський палац. Садова лавка. Креслина.
149. " — Воронцовський палац. Фасад і план ротонди. Креслина.
150. Невідомий. — Воронцовський палац. Фасад зимового саду. Креслина.
151. Бокачіні Л. — Воронцовський палац. Внутрішній вигляд зимового саду. Літографія А. Брауна.
152. Невідомий. — Портрет А. І. Левшина. Літографія.
153. Рейнольдс С. — Гр. М. С. Воронцов (за портретом Лауренса). Гравюра.
154. Шал, архітекта. — План буд. Приморський бульв. Креслина 1819.
155. Невідомий. — Інститут за для шляхетних панн. Гравюра.
- 156—159. Козлов Є. С., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1838—1841.
160. Козлов Є. С., архітекта. — Проект буд. Попудової. Креслина 1832.
161. Козлов Є. С., архітекта. — План району соборної площі. Креслина 1832.
162. Козлов Є. С., архітекта. — План району за Херсонською рогаткою, побіч Куяльницького лиману. Креслина.
- 163—164. Козлов Є. С., архітекта. — Проект ярмаркових крамниць на Пересипу. Креслини 1834.
165. Козлов Є. С., архітекта. — Фасад іконостасу Михайлівської церкви на Молдаванці. Креслина.
- 166—174. Козлов Є. С., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1832—1844.
175. Козлов Є. С., архітекта. (?) — Фасад кам'яних сходів з бульвару до моря проти майбутнього монументу Дюка де Рішельє (копія). Креслина.
- 176—177. Козлов Є. С., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1835—1838.

- 178—179. Козлов Є. С., архітекта. (?)—Фасад, перекрій та плани буд. в портовому карантині. Креслина 1836.
 180—185. Козлов Є. С., архітекта.—Проекти будинків. Креслини 1831—1833.
 186. Невідомий.—Краєвид. Аквареля.
 187. " —Проекти триумфальних воріт. Креслина 1830.
 188. " —Перекрій та плани сходів Приморського бульвару. Креслина.

ЗАЛЯ ТРЕТЯ

- 189—194. Бофо Фр. К., архітекта.—Проекти будинків. Креслини 1843—1844.
 195. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Бофо проти театральної площі (копія). Креслина 1844.
 196. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Нарішкина на Ольгівській вул. Креслина 1842.
 197. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. на Молдаванці. Креслина 1824.
 198. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. на службовців при поліції. Креслина.
 199. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект прибудування до буд. Рейнера на Грецькій вул. Креслина 1832.
 200. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Милаванової на Поліційській вул. Креслина 1837.
 201. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. на Молдаванці. Креслина 1834.
 202—203. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект ґратів на огорожу та 2-х воріт при будинкові Інституту шляхетних панн. Креслини.
 204. Бофо Фр. К., архітекта. (?)—Проект буд. на Олександрівському проспекті. Креслина.
 205. Бофо Фр. К., архітекта. (?)—Проект буд. Фука на Приморському бульварі. Креслина 1832.
 206—207. Бофо Фр. К., архітекта.—Проекти будинків із крамницями. Креслини 1823—1826.
 208. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект магазину Кушнерьова на Польській вул. Креслина.
 209. Бофо Фр. К., архітекта.—Буд. на Молдаванці (з натури). Кресл.
 210. " " " " —Проект буд. на військовому форштаті. Креслина 1822.
 211. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Фундуклія на Приморській вул. (поруч з Воронцовським садом). Креслина 1830.

212. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. на Молдаванці. Креслина 1833.
 213. Бофо Фр. К., архітекта.—Руїни буд. Бодаревського на Грецькому форштаті. Рисунок 1824.
 214—216. Бофо Фр. К., архітекта.—Проекти будинків. Креслини 1831—1835.
 217. Невідомий.—Вигляд Катеринівської площі та вулиці. Аквареля.
 218. " —Краєвид Приморського бульвару біля монументу Рішельє (в ночі). Аквареля.
 219. Невідомий.—Вигляд Грецької вулиці та собору. Аквареля.
 220. " —Середній Водомет, дача Ф. Де-Рібаса (перша шерстолитка). Рисунок олівцем.
 221. Невідомий.—Рисунок з Воронцовської книгозбірні. Сепія.
 222. Грабовський, художник.—Купальний берег. Літографія А. Брауна.
 223. " —В'їзд до міста.
 224. " —Вигляд буд. Гр. М. "С. Воронцова. Літографія А. Брауна.
 225. Калінін, художник.—Краєвид бульвару. Літографія А. Брауна.
 226. Бофо Фр. К., архітекта. (?)—Проект альтанки під скелею Приморського бульвару. Креслина 1835.
 227—233. Бофо Фр. К., архітекта.—Проекти будинків. Креслини 1831—1847.
 234. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Лехнера біля Херсонського взвозу. Креслина.
 235. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Маразлі на Пушкінській та Ланжеронівській вул. Креслина 1835.
 236. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект будинку на Рішельєвській вул. Креслина 1836.
 237. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект мосту на Молдаванці, що на Тираспольському шляху. Креслина 1834.
 238. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. на Херсонській площі. Креслина.
 239. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Ягницького на Пушкінській вул. (Копія) Креслина 1835.
 240—245. Бофо Фр. К., архітекта.—Проекти будинків. Креслини 1831—1836.
 246. Бофо Фр. К., архітекта. (?)—План військової балки. Креслина.
 247. " " " " —Проект буд. Віларі на Молдаванці. Креслина 1834.
 248. Бофо Фр. К., архітекта.—Проект буд. Лехнера, що біля Херсонського взвозу.
 249. Бофо Фр. К., архітекта.—Планівка парку біля Фортеці.

250. Торічелі Г. І., архітекта. — План 1-ї частини м. Одеси. Креслина 1830.
- 251—258. Торічелі Г. І., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1828—1835.
259. Торічелі Г. І., архітекта. — Фасад Євангелицької церкви з дзвіницею, за яким належить перевести остаточно будову. Креслина 1827.
260. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект крамниці № 1 на старому базарі. Креслина 1834.
261. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект аркадної стінки. Креслина 1835.
262. " " " " — Проект крамниці № 4 на Старому Базарі. Креслина 1834.
263. Торічелі Г. І., архітекта. — План, фасад та перекрій Соборної дзвіниці. Креслина 1836.
- 264—269. Торічелі Г. І., архітекта. Проекти будинків з крамницями. Креслини 1826—1829.
270. Торічелі Г. І., архітекта. Проект на прибудування галереї з покриттям при арочній стіні (біля Біржового будинку). Креслина 1836.
271. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. на військовому форштаді. Креслина 1832.
272. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект крамниці № 2 на Старому базарі. Креслина 1835.
- 273—274. Торічелі Г. І., архітекта. Проекти будинків. Креслини.
275. Грабовський, художник. — Преображенська площа. Літографія А. Брауна.
276. Грабовський, художник. — Вигляд Біржи та аркадної стінки. Літографія А. Брауна.
277. Калінін, художник. — Сабаніївський міст. Літографія А. Брауна.
278. " " " " — Вигляд театру та Біржи. Літографія А. Брауна.
279. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект прибудування до канатної фабрики Новікова. Креслина 1837.
280. Торічелі Г. І., архітекта. (?) Проект буд. Касіфі в І-й част. (копія). Креслина 1834.
281. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Філіпаки на Грецькій вул. Креслина 1838.
- 282—283. Торічелі Г. І., архітекта. — Проекти будинків. Кресл. 1833.
284. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект прибудування до буд. Васькової на Рішельєвськ. вул. Креслина.
285. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект магазину Поро на Карантин. вул. Креслина 1840.

286. Торічелі Г. І., архітекта. (?) Проект буд. на Почтовій вул. Креслина 1838.
287. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Калію на Тираспольській та Ніжинській вул. (копія). Креслина 1834.
288. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект воріт і стінки. Креслина 1837.
289. " " " " — Проект будинку Росі, на Катеринівській вул. Креслина 1835.
290. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Кошелева. Креслина 1837.
291. " " " " — Проект вартувальні біля воріт Ботаничного саду. Бічний фасад. Креслина.
292. Торічелі Г. І., архітекта. — (?) Проект будинку. Креслина.
293. " " " " — Проект буд. кн. Гагариної на Преображенській вул. Креслина 1834.
- 294—296. Торічелі Г. І., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1834—1839.
- 297—298. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект будинку на ярмарковій крамниці на Пересипу. Креслини 1835.
299. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. на Катеринівській та Троїцькій вул. (копія). Креслина 1835.
300. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект будинку. Креслина 1837.
301. " " " " — Проект ґратів огорожі Дерібасівського саду (з написом Миколи І-го). Креслина 1837.
- 302—303. Торічелі Г. І., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1832—1833.
304. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект щогли на каланчу. Креслина 1837.
- 305—310. Торічелі Г. І., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1834—1843.
311. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Посохова на Катеринівській вул. Креслина 1842.
312. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. по Грецькій вул. Креслина 1836.
313. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект огорожної стінки з залізним ґратами біля Городського саду. Креслина 1836.
314. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Ісленьєва на Молдаванці. Креслина 1840.
- 315—318. Торічелі Г. І., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1838—1843.
319. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Хорвата на військовій балці. Креслина 1841.
320. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект клубного будинку на Італійськ. вул. (Пушкінська). Креслина 1841.

321. Торічелі Г. І., архітекта. — Фасад та перекрій скарбового будинку, що замешканий Поліцією та Магістратом (з натури). Креслина 1840.
 322. Торічелі Г. І., архітекта. — План району Біржі та театру. Креслина 1841.
 323. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект кам'яної будки на театральній площі. Креслина 1842.
 324. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект буд. Милованової на Грецькій площі. Креслина 1840.

ЗАЛЛЯ ЧЕТВЕРТА

325. Невідомий. — План м. Одеси. Літографія Д. Кленова 1837.
 326. Басолі К. — Буд. Воронцова на Приморському бульварі. Літографія Д. Кленова.
 327. Басолі К. — Собор та Преображенська площа. Літограф. К. Анискевич. Літ. Кленова.
 328. Басолі К. — Пам'ятник Рішельє. Літографія.
 329. " " — Буд. Градоначальника на Рішельєвській вул. Літограф К. Анискевич. Літ. Кленова.
 330. Бокачіні Л. — Баль у Одеському клубі. Літографія А. Брауна.
 331. Петров, архітекта. — План району Сабанських касарень (копіював Іванов). Креслина 1830.
 332. Рерберг І., військов. інженер. — Проект перебудови буд. кн. Чарторийського до потреб приміщення в'язовців штабу (копіював військ. інженер Васильєв). Креслина 1833.
 333 — 334. Гижицький. — Проект цистерни (план та перекрій) на військовій балці. Креслини 1836.
 335 — 337. Далаква, землемір. — Проекти будинків. Креслини 1835-1842.
 338. Далаква, землемір. — План частини театральної площі. Креслина.
 339. " " — План частини водяної балки. Креслина.
 340. Невідомий. — План району старої Гауптвахти. Креслина.
 341. Казарінов, військовий інженер. — Проект 3-х луків по над арками старого Сабанієвського мосту, зробленого в 1829 р. через військову балку. Креслина 1836.
 342. Казарінов, військов. інженер. — Проект мосту на Тираспольському шляху на Молдаванці. Креслина 1834.
 343. Рерберг І., Військовий інженер. — Проект перебудови буд. гр. Потоцького, що призначався як помешк. Дівізійного начальника з його штабом (копія військов. інженера Висильєва). Креслина 1833.
 344. Невідомий. — Проект буд. на Молдаванці. Креслина 1834.

345. Далаква, землемір. — План хутора Гаске біля Люстдорфу. Креслина 1834.
 346. Далаква, землемір. — План місця Драгутіна біля водяної балки. Креслина 1841.
 347. Грос Ф. — В'їзд на купецьку пристань. Літографія А. Брауна.
 348. Басолі К. — Вигляд буд. мінеральних вод. Літографія Д. Кленова.
 349. Басолі К. — Краєвид приморського бульвару. Літографія Д. Кленова.
 350. Невідомий. — Загальний краєвид. Літографія.
 351. Басолі К. — Вхід до портової митниці. Літографія Д. Кленова.
 352. " " — Сабанієвський міст. Літографія Д. Кленова.
 353. Грос Ф. — Краєвид малої пристані. Літографія А. Брауна.
 354. Невідомий. — План будинку кавярні в ботанічному саду та офіщини в скарбовому саду. Креслина.
 355. Далаква, землемір. — Проект буд. на Молдаванці. Креслина 1843.
 356. " " — План району Дерібасівської та Преображенської вул. Креслина 1843.
 357. Далаква, землемір. — Проект буд. на Молдаванці. Креслина 1839.
 358. " " — Проект магазину Драгутиної на Ніжинській вул. Креслина 1839.
 359. Далаква, землемір. — Проект буд. Кам'яного млина Лебедева. Креслина 1835.
 360. Далаква, землемір. — План карантинної балки. Креслина 1834.
 361. " " — Частина фасаду кавярні на Приморському бульварі. Креслина.
 362 — 365. Далаква, землемір. — Проекти будинків. Креслини 1836 — 1841.
 366. Далаква, землемір. — План місцяположення вітряків. Креслина 1834.
 367. Басолі К., рис. та літограф. — Рішельєвська дача біля Водяної балки в 1837 р. (Дюківський сад). Літографія Д. Кленова.
 368. Бокачіні Л., рис. — Колодязь на хуторі Липинського. Літографія А. Брауна.
 369. Дмитрієв, рис. — Яскиня на хуторі Рено. Літографія А. Брауна.
 370. Басолі К., рис. та літ. — Вигляд на місто з Херсонської рогатки. Літографія А. Кленова.
 371. Невідомий. — Скелі по над морем. Літографія 1839.
 372 — 376. Далаква, землемір. — Проекти будинків. Креслини 1834 — 1845.
 377. Далаква, землемір. — Проект переробки дерев'яного мосту за межою Порто-франко. Креслина 1832.
 378. Далаква, землемір. — Проект кам'яного мосту на Водяній балці біля хутора Споріті. Креслина.
 379. Далаква, землемір. — Проект кам'яного мосту на Дальнику. Креслина 1832.

- 495—499. Шашін А. С., архітекта. — Проекти будинків. Креслини 1846—1852.
500. Невідомий. — Бомбардировка Одеси в 1854 р. Літографія Є. Яковлева.
501. Грос Ф., рис. — Бомбардировка Одеси в 1854 р. Літографія Францова та Нітче.
502. Невідомий. — Бомбардировка Одеси в 1854 році. Літографія Ф. Єфимова.
503. Грос Ф. — Бомбардировка Одеси в 1854 році. Літографія А. Брауна.
504. Невідомий. — Петропавлівська церква. Літографія Нітче.
505. " — Рішельєвський Ліцей. Літографія Нітче.
506. Грос Ф. — Михайлівська церква " " "
507. Невідомий. — Інститут шляхетних панн " " "
508. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. притулку, що біля Михайлівського монастиря. Креслина 1848.
509. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. за карантинною балкою. Креслина 1843.
510. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект перебудови буд. Еберлінга на Рішельєвській вул. Креслина 1842.
511. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. Моранді на Новорибній вул. (складений за проектом архітект. Бремера). Креслина.
512. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. Демостіна на Троїцькій вул. Креслина 1843.
513. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. Гр. Потоцького на Катеринівськ. площі. Креслина 1849.
514. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. В. Бучіні на Італійській вул. Креслина 1849.
515. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. Парпуші на Почтовій вул. Креслина 1851.
516. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект будинку Маса на Катеринівській площі (копія). Креслина 1849.
517. Моранді Ф. К., архітекта. — Проект буд. Капністова на Преображенській вул. Креслина 1843.
518. Невідомий. — Краєвид м. Одеси з Карантинного молу. Літографія Нітче 1869.
519. Невідомий. — Головна синагога на Рішельєвській вул. Літографія А. Брауна.
520. Невідомий. — Буд. гр. Толстого на Преображенській вул. Літографія Францова та Нітче (фарбована).
521. Невідомий. — Італійська вулиця. Літографія Францова та Нітче
522. " — Головна синагога. Літографія Нітче.

523. Невідомий. — Рішельєвська вулиця. Літографія Нітче.
524. Моранді Фр. К., — архітекта. — Проект прибудови буд. Заріфі на Надєжній вул. Креслина 1851.
525. Моранді Фр. К., архітекта. — Проект буд. Брачані на Рішельєвській вул. (копія). Креслина 1847.
526. Моранді Фр. К., архітекта. — Будин. А. Маса. Ворон. зав. Креслина 1849.
527. Моранді Фр. К., архітекта. — Проект прибудови та огорожі буд. гр. Толстого на Преображенській вул. Креслина 1850.
528. Моранді Фр. К., архітекта. — Проект прибудови буд. Косталигіна на Бульварній вул. (копія). Креслина 1848.
529. Моранді Фр. К., архітекта. — Проект буд. Григоровича на Бульварній вул. (копія). Креслина 1846.
530. Моранді Фр. К., архітекта. — Проект нормального фасаду будинків на Міщанській вул. Креслина 1847.
531. Моранді Фр. К., архітекта. — План місцевости біля Сабанських касарень. Креслина.
532. Моранді Фр. К., архітекта. — Проект буд. на Польській вул. Креслина 1850.
533. Ланганс Р., рис. — Лютеранська церква. Літографія Бірнштейна (фарбована) 1877.
534. Рененкамф П., — Краєвид порту. Літографія Францова та Нітче 1852.
535. Невідомий. — Покровська церква на Олександрівському проспекті. Літографія Нітче.
536. Невідомий. — Краєвид, що зроблено по близу Практичної гавані. Літографія Нітче.
537. Грос Ф., літограф. — Зовнішній вигляд Римсько-Католицької церкви. Літографія А. Брауна 1854.
538. Невідомий. — Лютеранська церква. Літографія Нітче.
539. — Вигляд на взвіз на Практичну гавань. Літографія Нітче.
540. Гонсьоровський Ф., архітекта. — Проект буд. Буяльської на Карантинній вул. Креслина 1852.
541. Гонсьоровський Ф., архітекта. — Проект буд. Сабанських на Софіївській вул. Креслина 1850.
- 542—543. Гонсьоровський Ф., архітекта. — Проект буд. Бжозовського на Надєжній вул. Креслини 1851.
544. Гонсьоровський Ф., архітекта. — Проект магазину Машевського на Надєжній вул. Креслина 1850.
- 545—546. Шрейбер А., студ. акад. мист. — Проекти будинків. Креслини 1849—1850.

547. Грос Ф., літограф. — Внутрішній вигляд римсько-католицької церкви. Літографія А. Брауна.
548. Хоржевський, землемір. — План району Завацького біля ботанічного саду. Креслина.
549. Невідомий. — План головної гауптвахти. — Креслина.
550. Федоров. — План мійського саду (з натури).
551. Фан дер Шкруф І. А., архітекта. — План частини Пересипу за Херсонською митницею. Креслина.
- 552 — 554. Фан дер Шкруф І. А., архітекта. — Проекти будинків. Креслини.
555. Отон Л., архітекта. — Проект перебудови буд. Маразлі на Італійській вул. Креслина 1856.
556. Грос Ф. — Внутрішній вигляд Біржової залі. Літографія Францова та Нітче 1855.
557. Невідомий. — Фасад буд. гр. Толстого на Сабаніївському мості (Музей. З натури). Креслина.
558. Отон Л., архітекта. — Забудови в дворі Рішельєвського готелю. Креслина.
559. Коклен, архітекта. — План І-го поверху буд. Абази на Італійській вул. (музей).
560. Невідомий. — Собор. Літографія Нітче.
561. Вахренев В. — Театр у 1873 р. (підчас пожежі). Рисунок.
562. Невідомий. — Краєвид карантинної гавані. Літографія (фарбована).
563. " — Пам'ятник кн. М. С. Воронцову. Літографія Францова.
564. Невідомий. — Відкриття Одесько-Балтської залізниці 3-го грудня 1865 р. Літографія (фарбована) Нітче.
565. Бругер, скульптор. — Модель пам'ятника кн. М. С. Воронцову. Гіпс.
- 566 — 570. Невідомий. — Краєвид Одеси. Літографії.
571. Невідомий. — Рішельєвська вул. Літографія Нітче.
572. Басолі К. — Одеса з боку моря. Літографія Бігаті.
- 573 — 575. Басолі К. Краєвиди Одеси. Літографії "
576. Невідомий. — Одеса з боку моря. Літографія "
577. " — Краєвиди Одеси "
578. " — Краєвид міста з батареї. Гравюра Брокгауза.
579. " — Буд. гр. Толстого на Преображенській вул. Літографія Францова.
580. Невідомий. — Палац гр. Воронцова. Літографія.
- 581 — 585. Комісія проектів та кошторисів. — Проект Стрітенської церкви (фасади, плани та перекрої В. Морган, пом. архітекта). Креслини 1841.

586. Далаква. — Проект побудови своду в головній бані Стрітенської церкви. Креслина 1841.
- 587 — 588. Козлов Е. С., архітекта. — Проект огорожі Стрітенської церкви. Креслини 1850.
589. Невідомий. — Стрітенська церква. Літографія.
- ЗАЛЯ СЬОМА
- 590 — 630. Печерні житла в районі Хаджібейського лиману. Фотогр.
- 631 — 633. Буд. гр. П. А. Розумовського, Пашкова на Петропавлівській вул. та Водяній Балці. Фотогр.
634. Буд. гр. П. А. Розумовського, Пашкова на Петропавлівській вул. та Водяній Балці. Фотогр.
- 635 — 639. Буд. гр. П. А. Розумовського, Пашкова на Петропавлівській вул. та Водяній Балці. Фотогр.
640. Буд. гр. П. А. Розумовського, Пашкова на Петропавлівській вул. та Водяній Балці. Фотогр.
641. Архирейський хутір (за Дальницькою вул.). Фотогр.
642. Хутір Гоголя біля Дюківського саду. Побудований архітектором Гартвігом. Фотогр.
- 643 — 644. Буд. на Ніжинській, ріжок Тираспольської. Побудований архіт. Г. І. Торічелі 1834 р. Фотогр.
645. Трекутний зав. № 14 В'їзд. Фотогр.
646. Дача Бухаріна на М. Водометі (бувш. дача Рено) поб. в 20 роках мин. сторіч. Фотогр.
647. Дача на „Новой отраде“. Фотогр.
648. Будинок князя Чарторійського на Градоначальницькій вул. Фотогр.
- 649 — 654. Дача кн. Гагаріна на Аркадії (побудов. в 40-х роках мин. сторіч.). Фотогр.
655. Будинок Бульварного району з каланчою, побуд. в 1830 р. архітек. Бофо Фр. К. Фотогр.
656. Буд. на Преображенській вул. № 2, бувш. Липківського. Фотогр.
657. Буд. на Торговельній вул. № 1, бувш. Жеребцова. Фотогр.
658. Буд. Бжозовського, проект арх. Гонсьоровського 1851 р., та буд. Липковського, проект архіт. Коловича 1849 р. Фотогр.
559. Буд. на Зовнішній вул. № 2, бувш. Лехнера, Яхненко. Поб. в 30-х роках мин. сторіч. (Проект архіт. Бофо). Фотогр.
- 660 — 665. Буд. на Зовнішній вул. № 2, бувш. Лехнера, Яхненко. Поб. в 30-х роках мин. сторіч. (Проект архіт. Бофо). Фотогр.
666. Тираспольська вул. № 18. В'їзд. Фотогр.

- 667—668. Тюрма на Куликовому полі побуд. в 20-х роках мин. сторіч. арх. Бофо. Фотогр.
669. Лютеранська церква, побудов. в 1824—1827 р. Фотогр.
670. Преображенська вул. в 70-х роках мин. сторіч. Фотогр.
- 671—673. Преображенська вул, № 2, буд. Липківського. Фотогр.
674. Грецький базар. Колонада. Фотогр.
675. Буд. Новікова на Дерібасівській вул. (двір). Фотогр.
676. Грецька вул., буд. № 15. Фотогр.
- 677—680. Військовий взвіз, буд. № 5, поб. в 1849 р. Фотогр.
- 681—683. Грецький базар. Колонада. Фотогр.
684. Мала-Арнавутська вул., буд. № 82. Двір. Фотогр.
- 685—686. Грецька вул., буд. № 40. Двір. Фотогр.
687. Грецька вул., буд. № 23. Двір побуд. в 1838 р. Фотогр.
- 688—689. Грецька вул., буд. № 15. Двір. Фотогр.
690. Катеринівська вул., буд. № 29. Двір.
691. Старо-Різнична вул., буд. № 33. Колонада. Фотогр.
692. Новорибна вул., колонада. Проект архіт. Фраполі. Фотогр.
693. Старо-Різнична вул., буд. № 33. Фотогр.
- 694—709. Буд. Старого базарю. Побудовано в 1834—1846 р. Проект архіт. Торічелі. Фотогр.
710. Собор. Перший проект Тома-де Томона (?). Побудовано архіт. Фр. Фраполі та інженером Ванрезонт в 1795—1808 р. Проект першої дзвіниці архіт. Фраполі І. 1825 р. Проект нової дзвіниці арх. Торічелі 1836 р. Проект об'єднання дзвіниці з церквою архіт. Гейдепрейс 1841 р. Фотогр.
711. Башта з годинником на Деволанівській вул., побуд. в 1848 р. Фотогр.
712. Кримський готель біля Сабаніївського мосту. Фотогр.
713. Загальний краєвид карантинної балки. Фотогр.
714. Собор. Загальний вигляд. Фотогр.
715. Будинок духовного семінару на Олександрівському Проспекті, бувш. Лучіча, побуд. в 1828 р. Фотогр.
716. Катеринівська площа 70 років. Фотогр.
717. Дерібасовська вул., буд. Грецької школи. Фотогр.
718. Грецька вул., буд. біля Карантинної балки. Фотогр.
719. Пушкінська вул., буд. № 13 (де мешкав Пушкін у 1823 р.). Фотогр.
720. Кримський готель. Статуя в саду. Фотогр.
721. Пале-рояль. Катеринівська та Ланжеронівська. Проект архіт. Торічелі 1841—43 р. Фотогр.
722. Покровська церква на Олександрівському проспекті, побудов. в 1812—22 р. Дзвіниця 1861 р. Фотогр.

723. Катеринівська вул. Фотогр.
724. Буд. Судових установ. Готель та пам'ятник Рішельє. Проект буд. архіт. Мельникова 1826 р. Проект пам'ятника скульптора Мартоса та арх. Мельникова, що побудовано в 1827—28 р. Фотогр.
725. Приморський бульвар в 60-х роках (заснований в 20 роках минулого сторіччя) за проектом військового інженера Потье. Фотогр.
- 726—727. Рішельєвська вул., буд. № 7. Двір. Фотогр.
728. Ланжеронівська вул., буд. № 1, бувш. гр. Віта. Фотогр.
729. Буд. Біржи, побудов. в 1829—34 р. Фотогр.
730. Ланжеронівська вул., буд. № 3 бувш. Герма. Фотогр.
- 731—737. Воронцовський палац на Приморському бульварі (в першому вигляді, побуд. арх. Фр. Бофо в 1828—29 р.) Малювання худ. Рампіні Фотогр.
738. Рішельєвська вул., буд. № 2, бувш. градоначальника, за проектом арх. Мельникова 1826 р., побуд. в 1830 р. Фотогр.
739. Театральний завул., буд. № 8. В'їзд. Фотогр.
740. " " буд. № 6. В'їзд. " "
741. Аркадна стінка. За проектом арх. Торічелі 1835 р. Фотогр.
742. Рішельєвська вул. в 60-х роках. Фотогр.
743. Дерібасівська вул., будинок Крамарьової, побуд. в 40-х рок. мин. сторіччя. Фотогр.
744. Церква Арх. Михайла біля Олександрівського парку. Проект арх. Торічелі. Побуд. 1828—35 р. Фотогр.
745. Карантинна вул., буд. № 5, кн. Чарторийського. Фотогр.
746. Дерібасівська вул., на ріжку Рішельєвської. Фотогр.
- 747—748. Ланжеронівська вул., буд. № 1. Тераса. " "
749. Італійський бульвар. Середня частина, буд. Касарні. Фотогр.
750. Михайлівський монастир. Огорожа та наріжна башта, що побуд. 1841—44 р. архіт. Моранді. Фотогр.
- 751—752. Аркада з баштою в Олександрівському паркові, побуд. на поч. мин. сторіччя. Фотогр.
- 753—754. Дача Більського — Аркадія. Фотогр.
755. Церква Успіння на В. Водометі. Побудована в 1814—1825 р. Фотогр.
756. Маяк на Великому Водометі, побудован. в 1815—1827 р. інжен. Гаюї. Фотогр.
- 757—758. Дача Далорсо. Середн. Водомет, 12 станція. Фотогр.
- 759—760. Червоний завулок, буд. № 8. Фотогр.
- 761—762. " " буд. № 6—8. " "
763. Червоний завулок, буд. № 6. Фотогр.

764. Червоний завулок, буд. № 8. Фотогр.
 765. Палац бувш. командуючого військами, побуд. в 1830 році архіт. Бофо. Фотогр.
 766—767. Приморський бульвар. Краєвид на порт. Фотогр.
 768. Будинок на Софіївській вул., бувший Юрьевича — Музей. Фотогр.
 769. Приморський бульвар. Сходи з бульвару до моря. Побудовано в 1837—48 р. Проект арх. Бофо (будівельний комітет: Морозов, Фан-дер-Фліс, Уптон та інші). Фотогр.
 770—777. Мійський театр. Побудовано в 1804—09 р. Арх. Фраполі Фр. (початковий проект Тома де Томона) 1807 р. Фотогр.
 778—779. Шпиталь на Херсонській вул. Будували Фраполі та Ферстер (початковий проект Тома-де Томона) 1807 р. Фотогр.
 780. Посвячення Водомету на Соборній пл. Фотогр.
 781. Відкриття пам'ятника кн. М. С. Воронцову. Фотогр.
 782. Преображенська вул. на розі Софіївської. „
 783. Гауптвахта. Фотогр.
 784. Преображенська вул. Краєвид на море. Фотогр.
 785. В. Водомет. Башта Ковалевського 1845—49 р. Фотогр.
 786. Строганів міст 1851—63. Закінчив архіт. Ф. Гонсьоровський. Фотогр.
 787—793. Надгробки Старого Єврейського кладовища 1809—1831 р. Фотогр.
 794. В'їзд на старе християнське кладовище. Фотогр.
 795—800. Надгробки старого християнського кладовища. Фотогр.
 801. Сабаніївський міст. 1829—1836 р., закінчив військ. інженер А. Н. Казарінов. Фотогр.
 802. Приморський бульвар. Фотогр.
 803. Покровська церква. „
 804. Лютеранська „
 805. Музей на Софіївській вул. Кольорове шкло. Фотогр.
 806—808 Музей на Софіївській вул. Плафони. Фотогр.
 809—810. Воронцовський палац на Приморському бульварі. Плафони. Малювання худ. Рампіні. Фотогр.
 811—816. Палац гр. П. Розумовського за Водяною балкою. Плафони. Фотогр.
 817—823. Тарілки з краєвидами Одеси 60-х років. Фарфор.
 824. Блюдо з краєвидами м. Одеси 60-х років. Фарфор.
 825. Морська люлька з написом: „Пам'ять кн. М. С. Воронцова 6 Жовтня 1856 рік.“
 826. Бюст Рішельє. Гіпс.

ВЕСТИБЮЛЬ

- 827—836. Будинок Старого Базарю.— Фрагменти.
 837. Будинок по Військовому спуску № 5.— Фрагмент.
 838—842. Павільон унизу садка Воронцовського палацу.— Фрагменти.
 843. Будинок по Тираспольській вул., № 4.— Фрагмент.
 844. „ „ Морській вул., № 4.— Фрагмент.
 845—847. Будинок по Зовнішній вул., №2.— Фрагменти.

Грос, Фр. — Михайлівська церква.
 Літографія (№ 506).

Альфаветний спис

Архітектів, Граверів, Художників, Скульпторів та різних майстрів, роботи яких маютья в Музеї „Старої Одеси“

(цифри позначають №№ експонатів за каталогом).

- Альтан В. — Художник. 100.
Анискевич К. — 327—329.
Басолі (Бассолі) Карло — Художник. Краєвиди Одеси. 326 — 329, 348, 349, 351, 352, 367, 370, 404, 427, 572 — 575. Працював також на Басарабії та в Криму.
Бокачіні Л. — Художник. 151, 330, 368, 392.
Бофо (Боффо) Франц Карлович — В Одесі з 1820 р. (походженням із Сардинії) один з найвидатніших архітектів Одеси. Був членом будівельного комітету, архітектою при г. — губернаторі, членом будівельного ком. по будуванню Рішельєвського ліцею та членом Т-ва Мистецтв, проектував буд. за для Криму. 189—216, 226—249, 655, 659—665, 667, 668, 719, 733, 735, 736, 765.
Бремер — Архітекта. 511.
Бругер — Скульптор. 565.
Бугайський — Військовий інженер — 30.
Валенкамф А. Арх. 464.
Ванрезонт — Військовий інженер. Працював на початку минулого сторіччя (Військові та церковні будинки в Одесі, Миколаїві та Херсоні) 710.
Васильєв — Військовий інженер. 332, 343.
Вахренев В. — Художник. 561.
Вейс Д. — Гравер. 404.
Гаврищенко — Будівельник. 477, 478.

- Гагарін Гр. — Художник. 470.
Гампельн — Художник. (1808 р.) 102.
Гартвіг — Архітекта. 642.
Гатцук — Працював у 30-х роках минулого сторіччя. Портовий будівельник, помічник інженера Фан дер Фліса по спорудженню гавані, член будівельного комітету. 395—398.
Гаузен — 7.
Гаюї — 43—47, 88.
Гаюй Юст Валентинович — Військовий інженер. 92—95, 756.
Гейдепрейс — Архітекта. 459, 710.
Гижицький — 333, 334.
Гонсьоровський Фелікс — Архітекта. Будував з 50-х років минулого сторіччя. 540—554, 658, 786.
Грабовський — Художник. 222—224, 275, 276.
Грос (Гросс) Франц — Художник. Краєвиди Одеси. 347, 353, 387, 388, 393, 394, 421, 441, 442, 444, 445, 460, 471, 501, 503, 537, 547, 556.
Далаква (Даллаквa) — Землемір. 335—339, 345, 346, 355—366, 372—380, 382—386.
Далаква (Даллаквa) — Архітекта. 405—414, 416—418, 429—433, 586.
Де Волан Франц Павлович — Військовий інженер. Запрошений на Україну з Голандії в 1787 р. Один з найдіяльніших будівничих Одеси, початку минулого сторіччя. Складав плани міста Одеси, Миколаїва, Фортеці Гаджібей та инш. Був начальником будівельної експедиції міста та гавані Одеси. 2—4, 96.
Дігбій Олександр — Архітекта. В Музеї маютья його праці за 1818—1819 р. 69—79.
Дігбій — Архітекта. Працював у 20-х роках минул. сторіччя. 80—82
Дмитрієв — Художник. 369.
Жуковський Іван Андрієвич — 458.
Іванов — 331.
Казарінов А. Н. — Військовий інженер. Працював по будівництву в 30-х роках минулого сторіччя. 341, 342, 801.
Калінін — Художник. 225, 277, 278.
Камбїаджіо Луїджі Валеріанович — В Музеї його праці за 1840—1846 р. Архітекта Будівельного Комітету. 434—440.
Карасьов — Топограф. 463.
Кайзер — 472.
Ковшаров — Художник. 119, 120.
Козлов Євген Савелович — Один з кращих архітектів Одеси. Працював у 30—50-х роках минулого сторіччя. Проекти його ви-

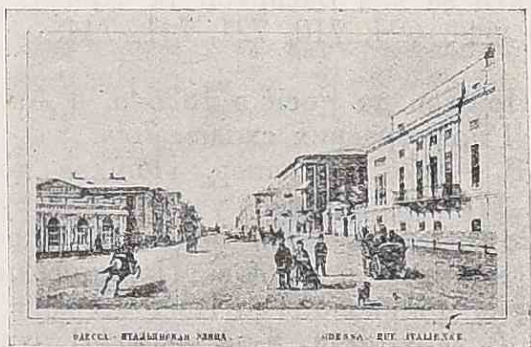

- конані з великим сумлінням та вмінням і дають читку уяву про його значну обдарованість. Був архітектою 3-ї ділянки та будівельного комітету. 156—185, 587, 588.
- Коклен — Архітекта. 559.
- Колесов — Будівельник. 18.
- Колович — Архітекта. В Музеї його проекти за 1844—1849 р. 473—476, 658.
- Кошелев — Архітекта. Працював у 30—50-х роках минулого сторіччя. 467—468.
- Круг Давид Іванович — Військовий інженер. Працював у 20—30-х роках минулого сторіччя. Член будівельного комітету.
- Круг Платон Іванович — Архітекта 5-ї ділянки. 465.
- Лампі Йоган Баптиста (1751—1830). Відомий художник походженням з Тиролю (Австрія). Перебував у Росії з 1792 до 1798 р.
- Ланганс Р. — Художник. 533.
- Лауренс (Лоренс) Томас — (1769—1830). Відомий Англійський портретиста. 153.
- Мансфельд — Гравер. 100.
- Манцоні Л. — Художник. Видатні його панорамні краєвиди Одеси 20-х років минулого сторіччя. 5—6, 67—68.
- Мартос Іван Петрович — (1751—1835). Відомий скульптор. Пам'ятники: Рішельє в Одесі, Потемкіна в Херсоні, Олександра І-го в Таганрозі та інші. 724.
- Мельников Абрам Іванович — (1784—1854). Видатний архітекта. Проекти його: будинок судових установ та готелю на Приморському бульварі, буд. градоначальника, постумент пам'ятника Рішельє. 133, 724, 738.
- Монферан (Монферран) Август Августович — (1786—1058). Відомий будівничий. Проектував буд. Рішельєвського ліцею в паркові. 104—106, 109—110.
- Моранді Франц Карлович — Походженням з Австрії. В Музеї його проекти 1843—1851 р. Архітекта 2-ї ділянки, член Т-ва Мистецтва. 508—517, 524—532, 750.
- Морган — Архітекта. 581—585.
- Морозов Юрко Сергієвич — Військовий інженер. Керував будівництвом гавані в Одесі 1800 р. Член будів. Комітету по будівництву приморських сходів. 769.
- Отон (Отонн) Л. — Архітекта. В Музеї його роботи 1856 року. Член Т-ва Мистецтва. Будував буд. Абази, теперішній будинок Музею на Пушкінській вулиці. 555, 558.
- Петров — Архітекта. 331.
- Попов А. — Художник. 114.

- Потьє — Військовий інженер. Працював у 20-х роках минулого сторіччя. Член ради шляхів сполучення (1825 р.). 725.
- Рампіні — Художник. 734, 809, 810.
- Рененкамф — Художник. 443, 471, 534.
- Рерберг перший — Військовий інженер. 332, 343.
- Рейнольдс С. — Гравер. 153.
- Ріглер — Архітекта. Працював у 20-х роках минулого сторіччя. 115—118, 122—126.
- Саблін — Гравер. 84.
- Скудієрі Іван (Джовані) Борисович — Член Будов. Комітету. В Музеї проекти його 1840—1845 р. 419, 446, 457.
- Суравцов — 8, 97.
- Тома де Томон (1754—1813). Відомий архітекта. Проектував будинок театру, шпиталю та собору (?). 98, 710, 714, 770—779.
- Торічеллі (Торічеллі Георгій) Юрко Іванович — Походженням з Луганно. В Одесі з 1823 р. де працював 20 років. Один з найдіяльніших архітектів міста. Член будівельного Комітету. Виконував проекти за для Басарабії та Криму. 250—274, 279—324, 419, 643, 644, 694, 710, 721, 741, 744.
- Тулуб'єв — 90.
- Уптон — Інженер. Приїхав до Росії в 1826 р. з Англії. Член Комітету по будові приморських сходів. 769.
- Фан дер Фліс Б. В. — (1762). Інженер. Приїхав до Росії в 1792 р. з Голандії. З 1794 р. приймав участь в будівництві Одеської Гавані. З 1728 р. призначений портовим гідротехніком. Член будівельного комітету по будові Приморських сходів. Будував обсерваторію в Миколаїві та Тендровський Маяк. 128, 769.
- Фан-дер-Шкруф І. А. архітекта 5-ой част. В музеї його роботи 1852—1853 р. 551—554.
- Фацарді А. — 390.
- Федоров — 550.
- Федоровець — 461.
- Ферстер — Військовий інженер. Один з перших та кращих будівничих міста. Працював по будові гавані, оборончих касарень, шпиталю, фортеці та інше. 83, 90, 99
- Флоїд — 423.
- Фраполі (Фрапполлі) Франц — Видатний архітекта Одеси. Працював з 1804 до 1818 р. Будував собор, театр, шпиталь 9—17, 21—29, 31—40, 710, 770—779.
- Фраполі (Фрапполлі) Іван (Джовані) — архітекта. Прекрасні роботи його в Музеї за 1817—1826 р. Продовжував будівництво шпиталю й інш. будинків. 18—19, 48—66, 710, 778, 779.

- Френцель — Гравер. 42.
 Хоржевський Сергій Іванович — Землемір. 548.
 Черкунов Нечипор Нечипорович — Архітекта 1-ї ділянки. В Музеї проекти 1847—1856 р. 483—491.
 Шал — Архітекта. 154.
 Шашанн А. С. — Архітекта Карантинної ділянки при г. губернаторі. Член Комітету по будові Рішельєвського ліцею, проектував буд. ліцею (університету), та багатьох приватних будинків. 492—499.
 Шаумбург — Військовий інженер. 89.
 Шелковников — Гравер — 443.
 Шпехт — Архітекта. 129—131.
 Щрейбер А. — Студ. Акад. Мистецтва. 545, 546.

Невідомий. — Італійська вул.
 Літографія Францова й Нітче (№ 521).

Спис ілюстрацій

1. Басолі К., художник. — Рішельєвська дача на Водяній балці. Літографія. 367.
2. Басолі К., художник. — Вхід до портової митниці. Літографія. 351.
3. Басолі К., художник. — Сабаніїв міст. Літографія. 352.
4. Бокачіні Л., „ — Загальний краєвид Одеси. Літогр. 392.
5. „ „ „ — Баль у Одеському клубі. Літографія. 330.
6. Бофо Ф. К., архітекта. — План парку, що біля фортеці. Креслина. 249.
7. Бофо Ф. К., архітекта. — Буд. Поповича на Херсонськ. площі. Креслина 1832 р. 238.
8. Бофо Ф. К., архітекта. — Буд. Фундуклія на Приморськ. вул. Креслина 1830 р. 211.
9. Бофо Ф. К., архітекта(?). — План військової балки. Креслина. 246.
10. „ „ „ „ — Міст на Молдаванці. Кресл. 1834 р. 237.
11. „ „ „ „ — Будинок Віларі на Молдаванці. Креслина 1834 р. 247.
12. Гаюї. — Частина м. Одеси. Літографія. 44.
13. „ — Початок Рішельєвск. вул. Літографія. 47.
14. Гонсьоровський Ф., архітекта. — Буд. Сабанських на Софіївській вул. Креслина 1850 р. 541.
15. Грабовський, художник. — Купальний берег. Літографія. 222.
16. „ „ „ — В'їзд до міста. „ 223.
17. „ „ „ — Буд. гр. Воронцова на Прим. бульварі. Літографія. 224.
18. Грабовський, художник. — Аркадна стіна та Біржа. Літогр. 276.
19. Грос Фр. — Краєвид, що зроблено з малої пристані. Літографія. 393.

20. Грос Фр. — Краєвид, що зроблено зі східнього боку. Літографія. 394.
21. Грос Фр. — Покровська церква на Олександрівському проспекті. Літографія. 421.
22. Грос Фр. — Рішельєвський ліцей. Літографія. 444.
23. „ „ — Михайлівська церква в паркові. Літографія. 506.
24. Далаква, землемір. — Кавярня на Приморському бульварі. Креслина. 361.
25. Далаква, землемір. — Міст на Тираспольському шляху. Креслина 1832 р. 379.
26. Де-Волян, військовий інженер (?) — План міста Гаджібея (копія) 1794 р. 96.
27. Дігбій А., архітекта. — Крамниця Базарникова на військов. форштаті 1819 р. 71.
28. Дігбій А., архітекта. — Буд. з крамницями на військов. форштаті. Креслина 1818 р. 76.
29. Дігбій А., архітекта. — Буд. Григорьевої на Молдаванці. Креслина 1822 р. 80.
30. Камбїаджіо Л. В., архітекта. — Буд. Карлова на Пушкінській вул. (з натури). Креслина 1843 р. 437.
31. Козлов Е. С., архітекта. — Ярмаркові крамниці на Пересипу. Фасад та перекрій. Креслина 1834 р. 163.
32. Козлов Е. С., архітекта. — Ярмаркові крамниці на Пересипу — бічний фасад. Креслина 1834 р. 164.
33. Козлов Е. С., архітекта. — Будинок Крепса. Креслина 1833 р. 181.
34. Лампі І. Б., художник. — Портрет в. адмірала Й. Де-Рібаса. Олія. 1.
35. Манцоні Л., художник. — Краєвид Одеського порту. Туш 1821 р. 5.
36. „ „ „ — м. Одеси Туш 1821 р. 6.
37. „ „ „ — „ Одеськ. порту Туш 1824 р. 68.
38. Мельников А. І. — Фасад буд. Судових установ та готелю. Креслина 1826 р. 133.
39. Попов А., художник. — Рішельєвська вулиця. Гравюра. 114.
40. Рампіні, художник (?) — Плафон великої залі Воронцовського палацу. Фотогр. з натури. 734.
41. Рененкамф П., художник. — Краєвид Одеського порту. Літографія. 471.
42. Тома де Томон, архітекта. — Проект водомету. Креслина. 98.
43. „ „ „ — Шпиталь на Херсонській вулиці 1807 р. Фотографія з натури. 779.
44. Торічелі Г. І., архітекта. — Проект аркадної стінки. Креслина 1835 р. 261.

45. Торічелі Г. І., архітекта. — Колонада головного павільйону Старого базарю 1834 — 43 р. Фотографія з натури. 697.
46. Торічелі Г. І., архітекта. — Загальний вигляд буд. Старого базарю 1834 — 46 р. Фотографія з натури. 704.
47. Ферстер, військовий інженер. — План м. Одеси та фортеці. Креслина 1811 р. 90.
48. Фраполі Фр., архітекта. — Проект буд. Оберта. Креслина 1812 р. 39.
49. „ „ — Колонада на Новорибній вул. 1804 р. Фотографія з натури. 692.
50. Фраполі Ів., архітекта (?) — Проект дзвіниці Соборної церкви. Креслина 1825 р. 52.
51. Фраполі Ів., архітекта. — Буд. Запісошної на Пересипу. Креслина 1822 р. 57.
52. Фраполі Ів., архітекта. — Шлахбаум. Креслина 1823 р. 58.
53. Фраполі Ів., архітекта. — Буд. Веремійського на Пересипу. Креслина 1820 р. 60.
54. Невідомий. — Воронцовський палац. Креслина. 136.
55. Невідомий. — Воронцовський палац. Креслина. 137.
56. Невідомий. — Катеринівська пл. та вулиця. Аквареля. 217.
57. „ — Приморський бульвар у ночі. „ 218.
58. „ — Відкриття Одесько-Балтської залізниці в 1865 р. Літографія. 564.
59. Невідомий. — Італійська вулиця. Літографія. 521.
60. „ — Театр. Літографія. 481.
61. „ — Покровська церква 1812 — 1822. Фотографія з натури. 722.
62. Невідомий. — Червоний завулок. Фотографія з натури — 761.
63. „ — Будинок Біржи. Фотографія з натури — 729.
64. Невідомий. — Таця з малюнком плану м. Одеси. Фарфор. Фотографія. 103.
65. Невідомий. — Філіжанка, цукорниця, кофейник з малюнком проекту ліцею архіт. А. А. Монферана. Фарфор. Фотографія. 104, 106, 109, 110.
- 66 — 67. Невідомий. — Надгробки Старого Хр. кладовища. Фотографії з натури. 796 799.
- 68 — 69. Невідомий. — Надгробки Старого Євр. кладовища. Фотографії з натури. 788, 790.
- 70 — 71. Невідомий. — Печерні Оселі в районі Хаджібейського лиману. Фотографії. з натури. 600, 603.

Невідомий. — Червоний завулок.
Фотографія з натури (№ 761).

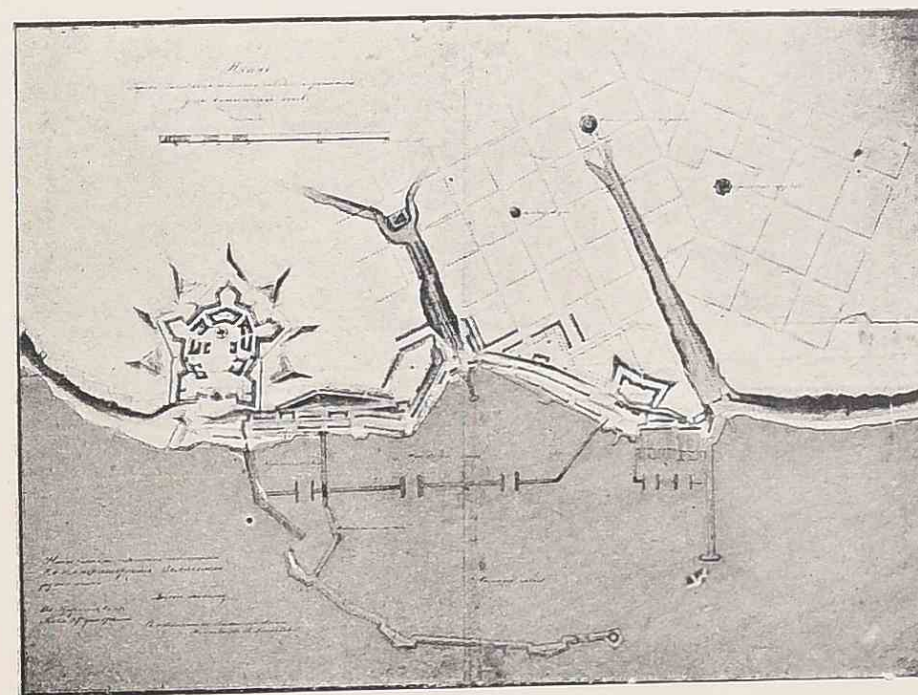

Лампі, І. Б. — Портрет В.-Адм. Й. Де-Рибаса.
Олійне малювання (№ 1).

Гаюї. — Краєвид частини м. Одеси.
Літографія (№ 44).

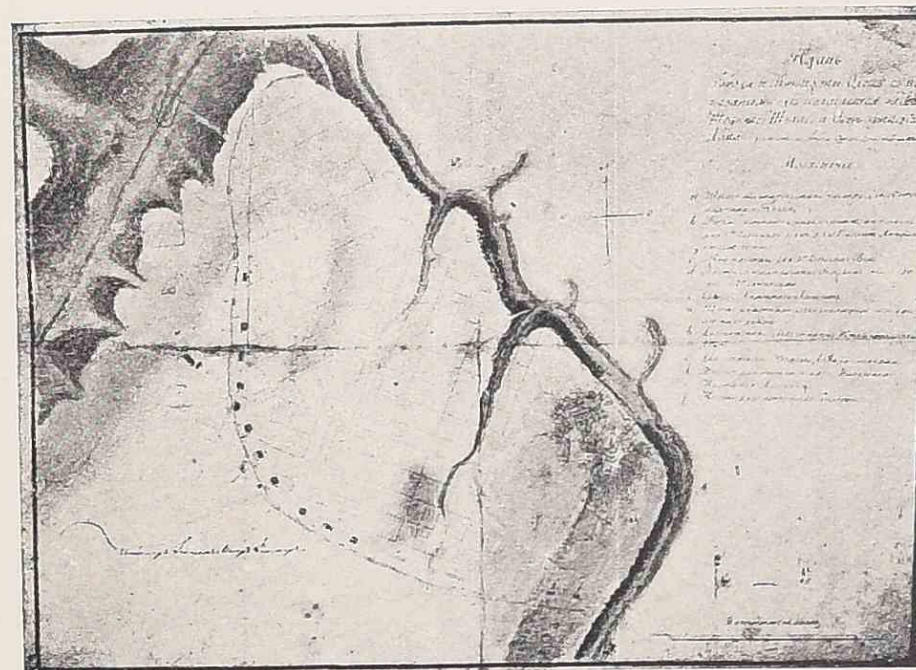

Де-Волан, Фр. — План м. Гаджібея з гаванню. — 1794.
Креслина. Копія (№ 96).

Гаюї. — Вид на Рішельєвську вул.
Літографія (№ 47).

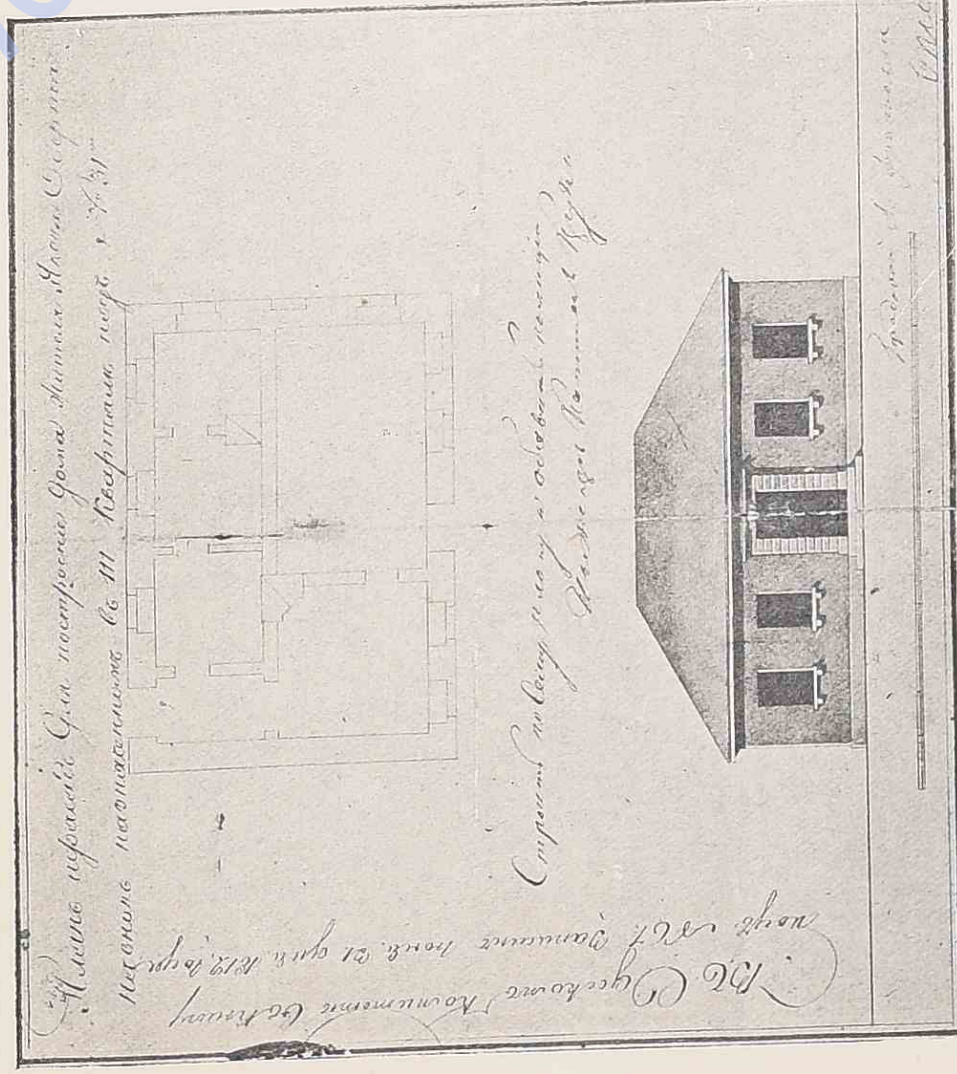

Ферстер, З. — План міста та фортеці Одеси.
Креслина (№ 90).

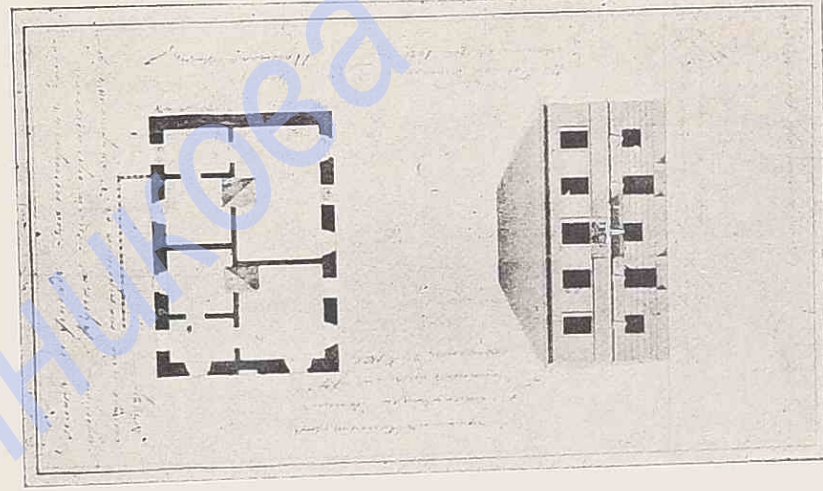

НБ ОНУ імені І. Мечнікова

Фраполи, Фр. — Проект будинку.
Креслина 1812 р. (№ 39).

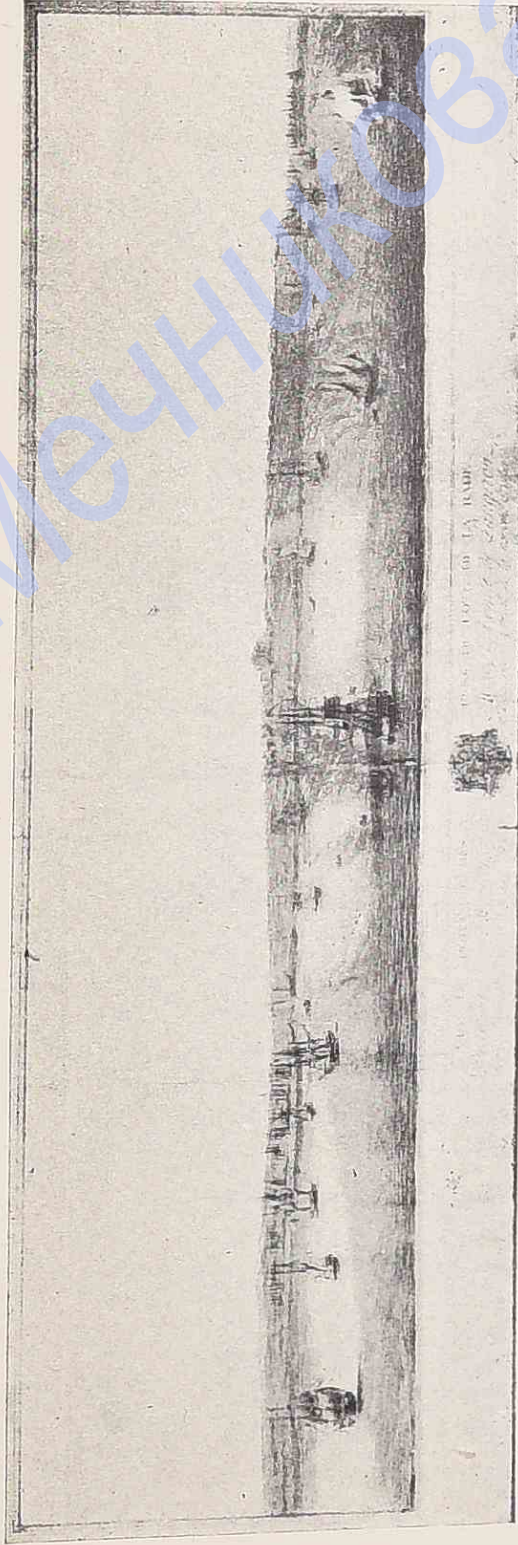

Фраполи, Ів. — Проект будинку.
Креслина 1820 р. (№ 60).

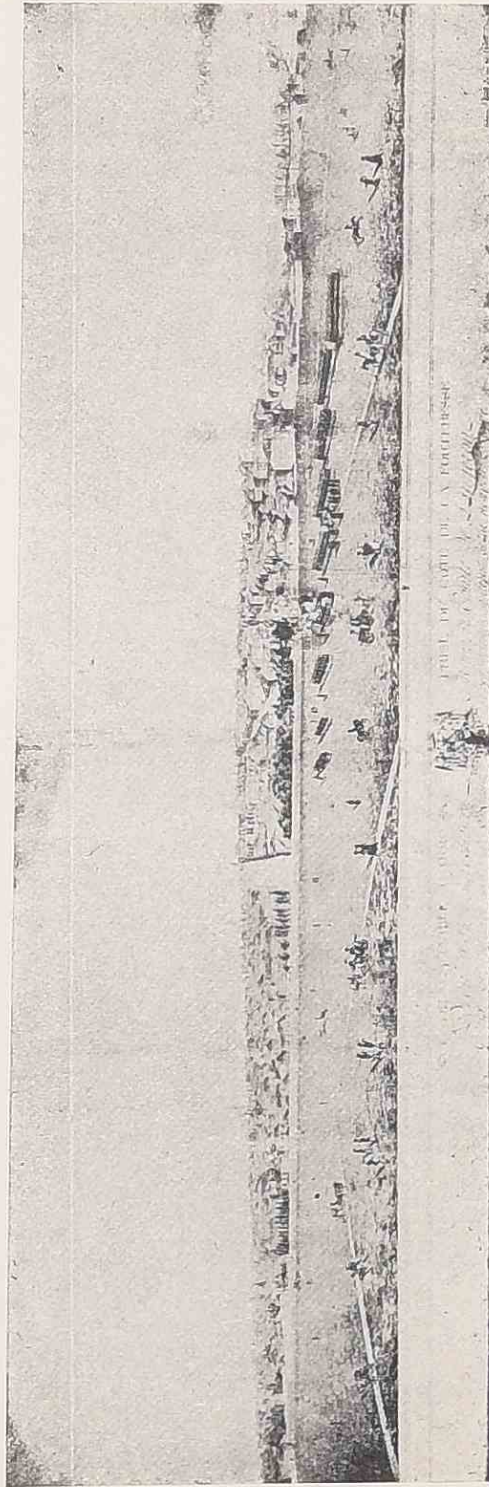

НБ ОНУ імені І.І.Мечнікова

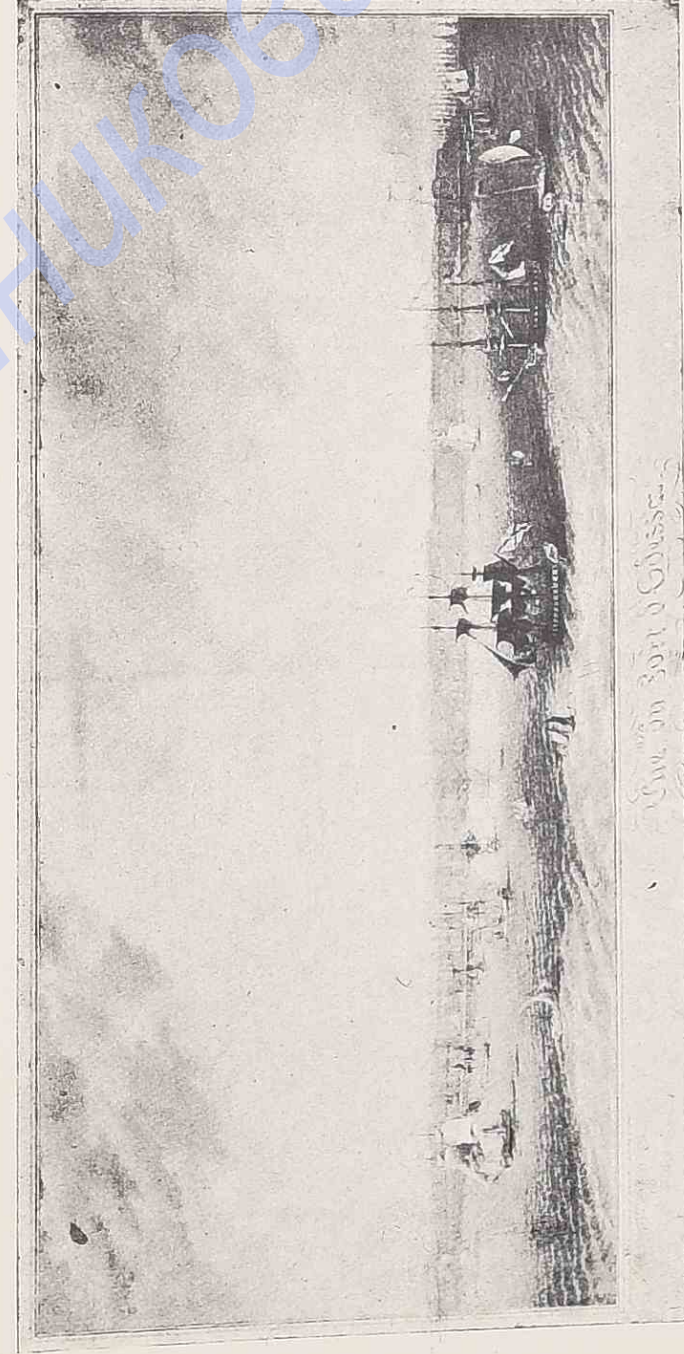

Манцоні, А. — Краєвид Одеського порту.
Тутш. 1821 р. (№ 5).

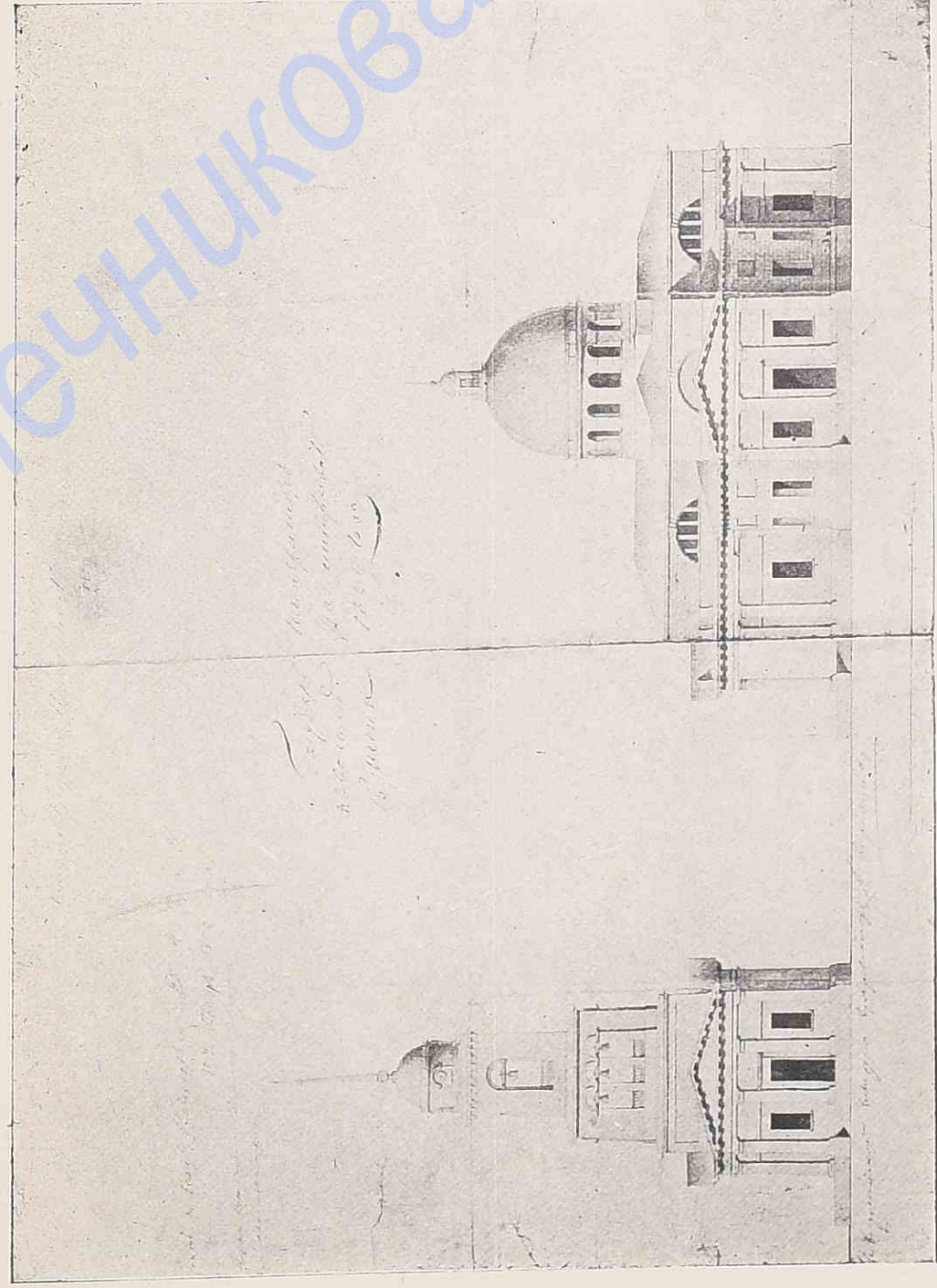
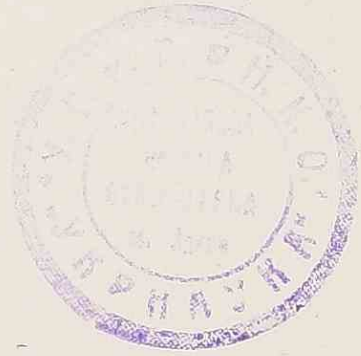
Манцоні, А. — Краєвид м. Одеси.
Тутш. 1821 р. (№ 6).

Манціні. А. — Краєвид Одеського порту.
Тут. 1824 р. (№ 68).

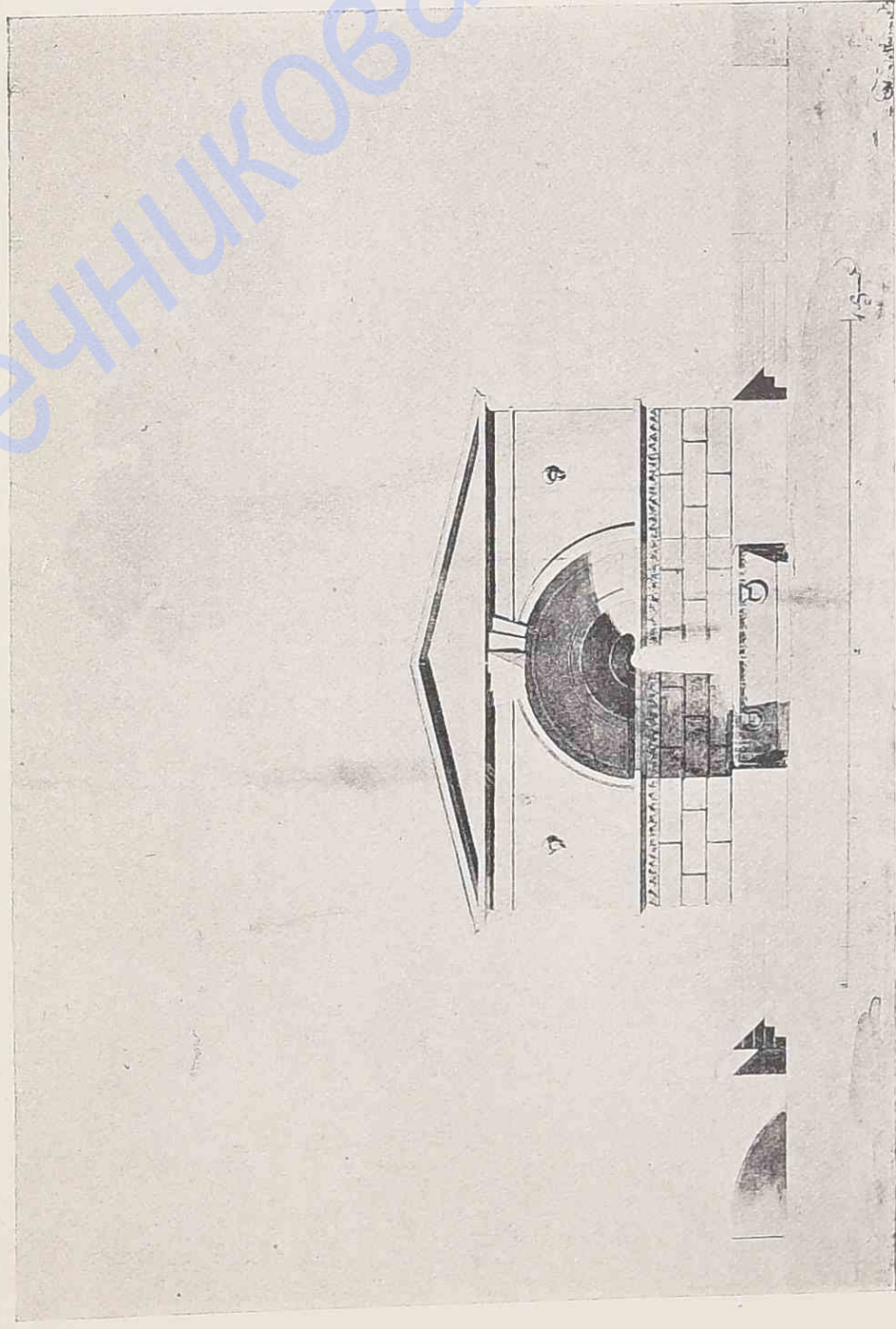

Фраголі, Ів. (?). — Одеська соборна церква. Проект дзвіниці до існуючої церкви.
Креслика 1825 р. (№ 52).

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Тома де-Томон. — Проект водомету.
Креслина (№ 98).

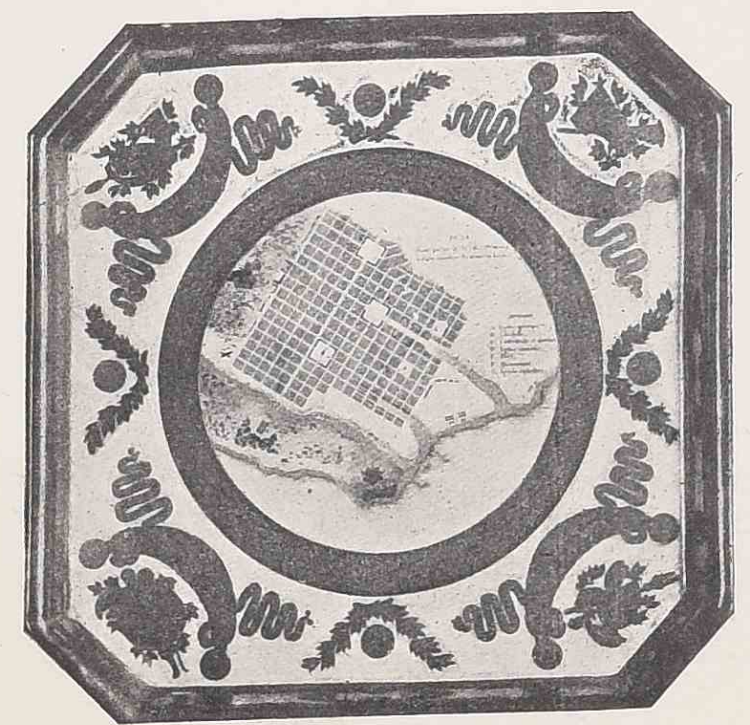

Дибій, А. — Проект будинку.
Креслина 1819 р. (№ 71).

Дибій, А. — Проект будинку.
Креслина 1818 р. (№ 76).

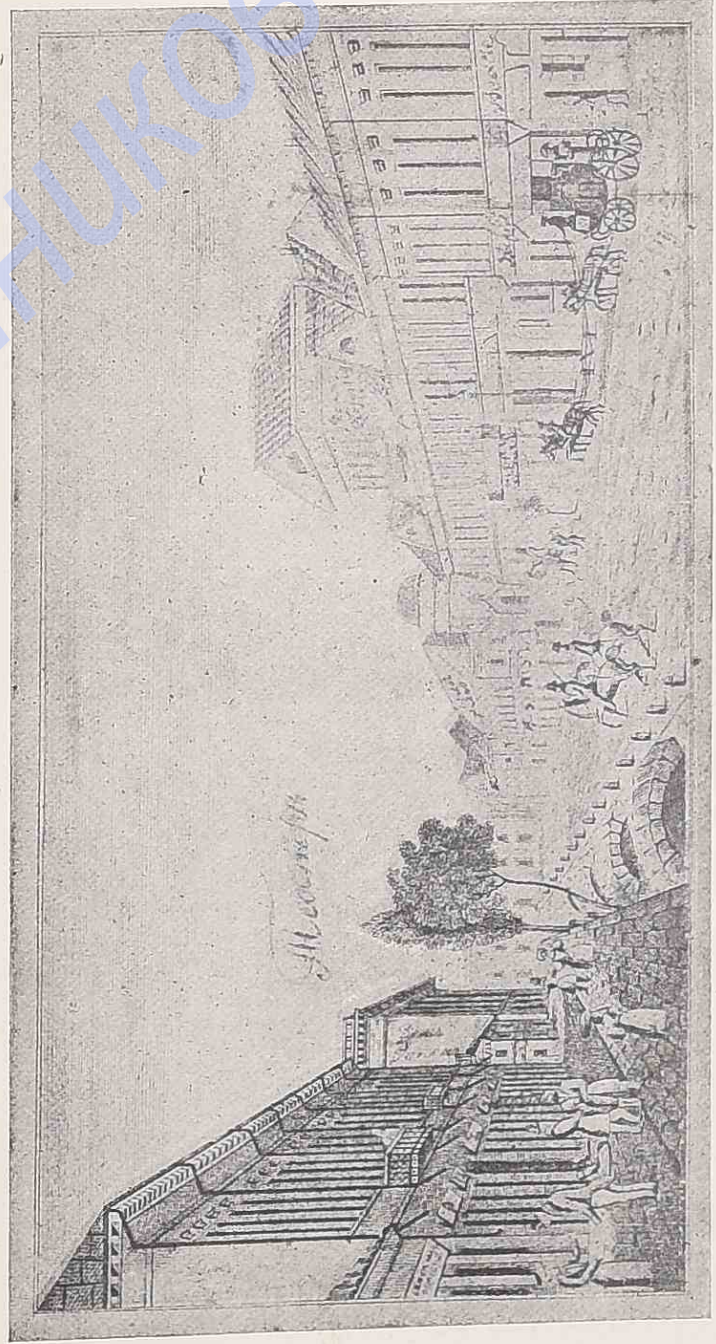
Сервіз із малюнком.
План м. Одеси. Фарфор. (№ 103).

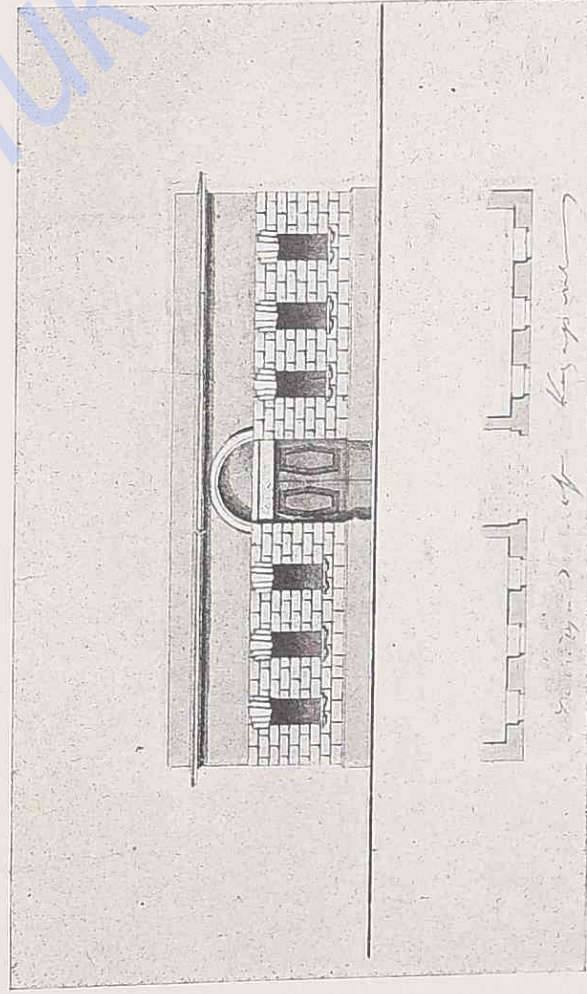
Сервіз із малюнок. — Проекту університету арх. А. Ол. Монферана.
Фарфор. (№№ 101, 106, 109, 110).

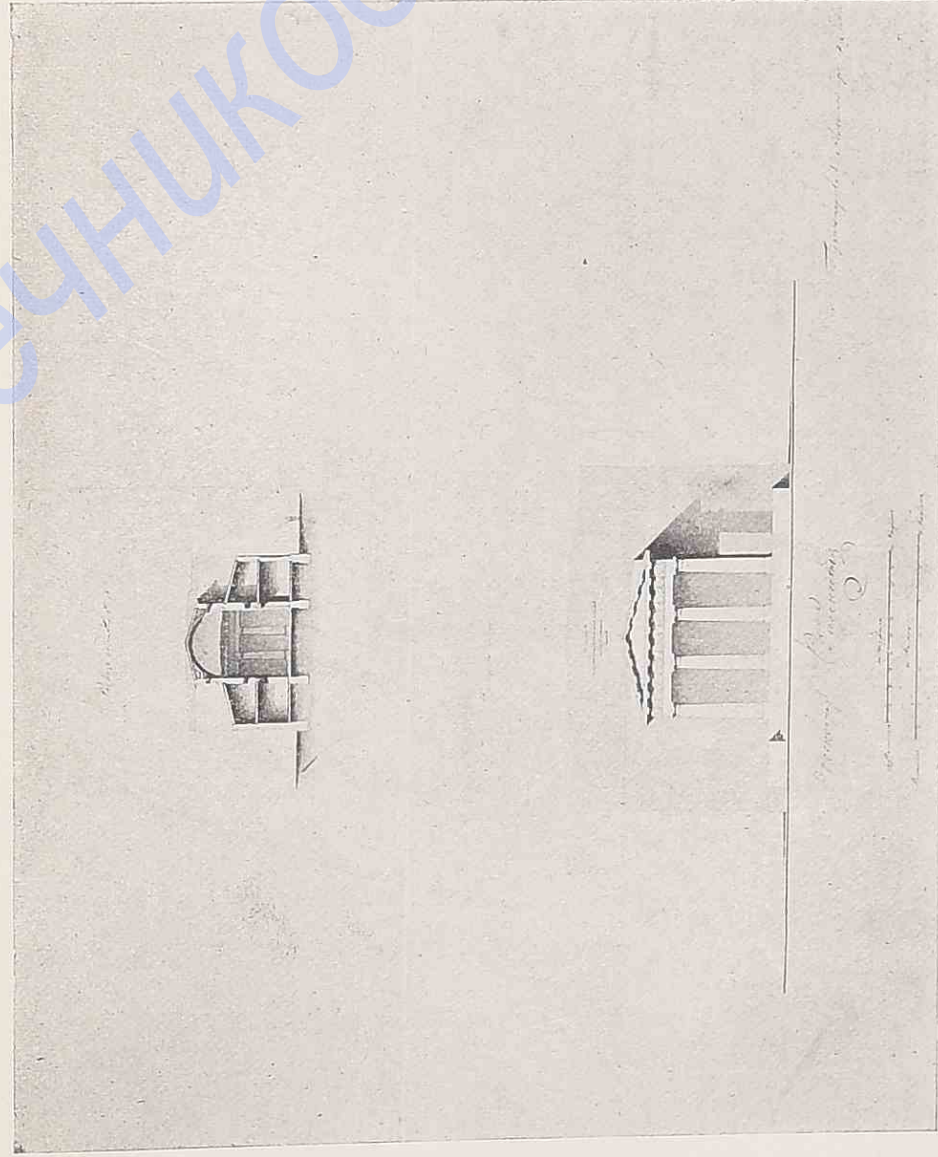
Попов, А. — Рішельєвська вул.
Гравюра. (№ 114).

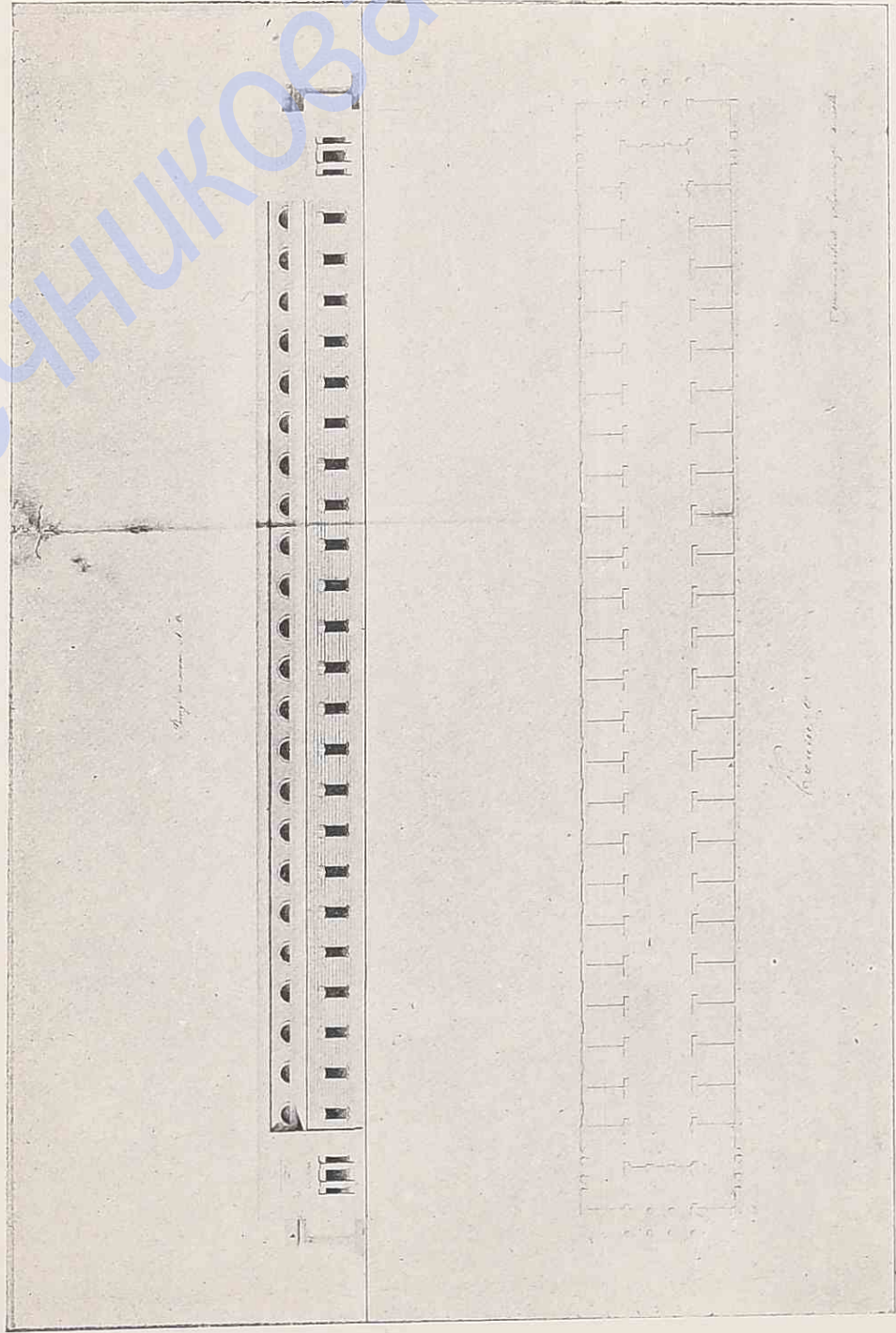
Козлов, Е. С. — Проект будинку.
Кресла 1833 р. (№ 181).

Козлов, Е. С. — Проект ярмаркових крамниць на Пересипу.
Креслина 1834 р. (№ 163).

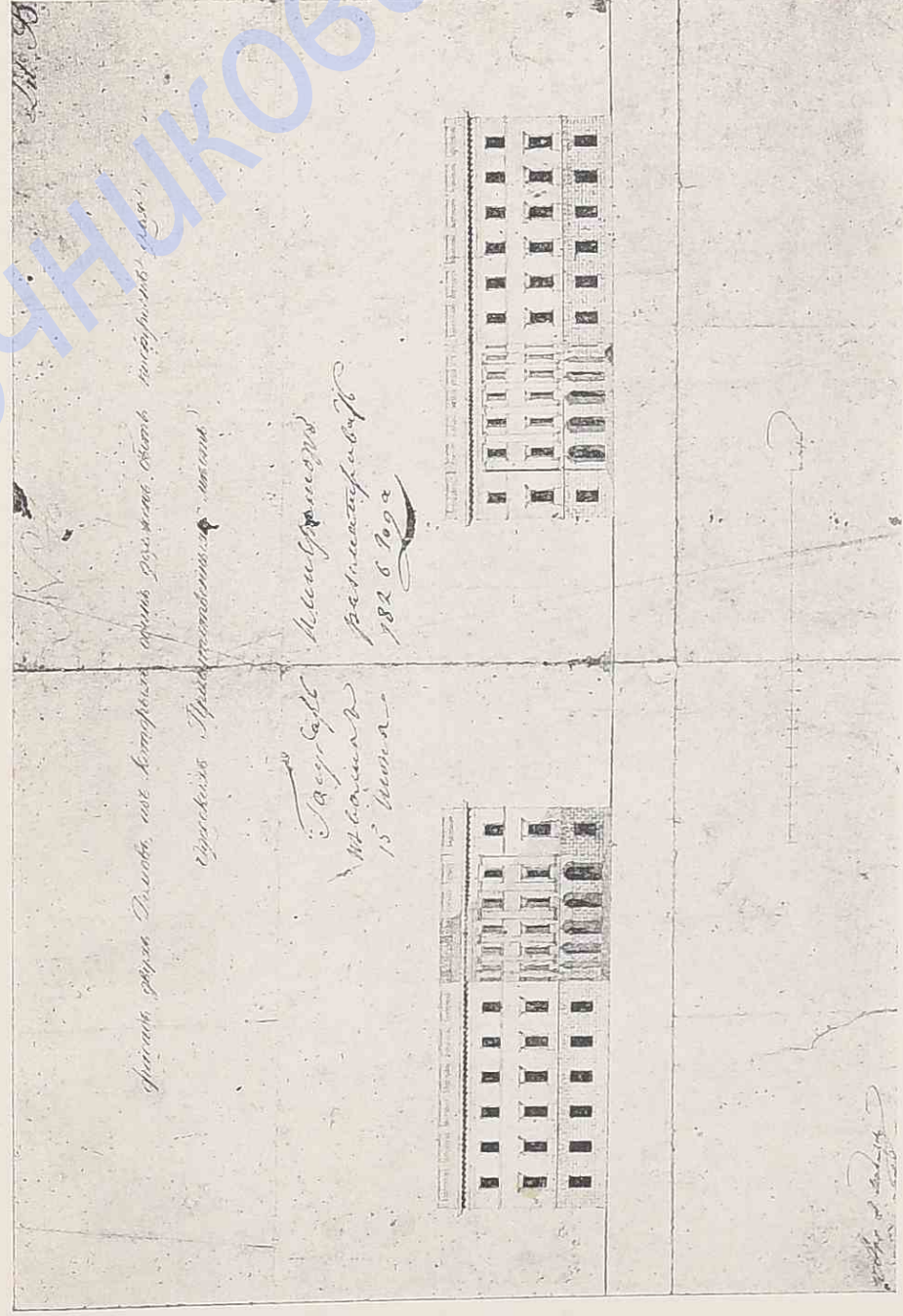

Козлов, Е. С. — Проект ярмаркових крамниць на Пересіті.
Креслення 1834 р. (№ 164).

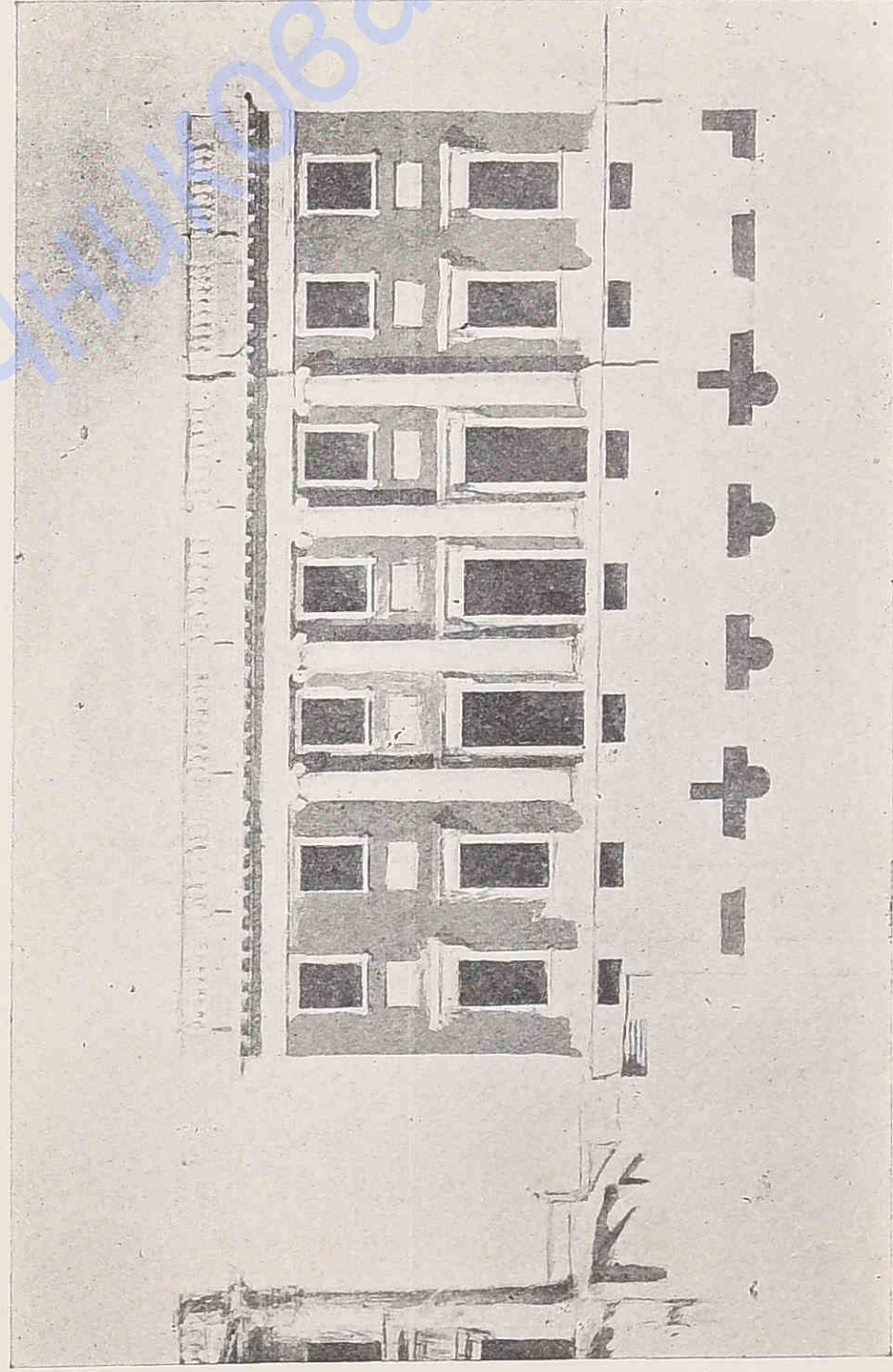

НБ ОНУ імені І.І.Мечнікова

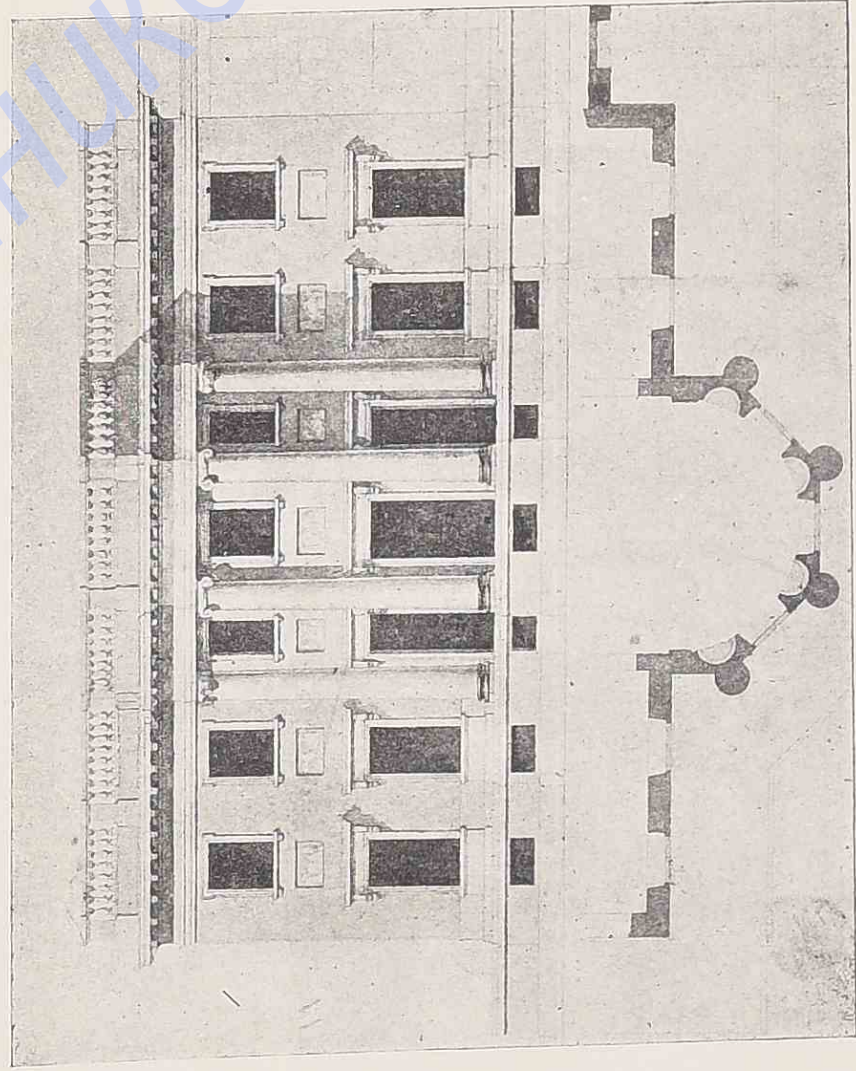
Мельніков, А. І. — Фасад двох будинків, з яких один має бути побудованим на Одеські судові установи.
Креслення 1826 р. (№ 133).

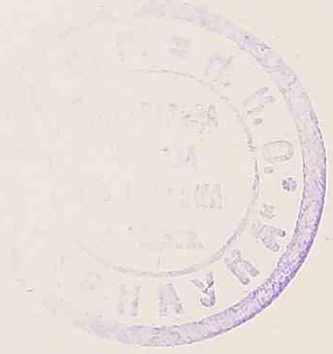
Невідомий. — Воронцовський палац. Приморський бульвар. Фасад.
Креслина (№ 137).

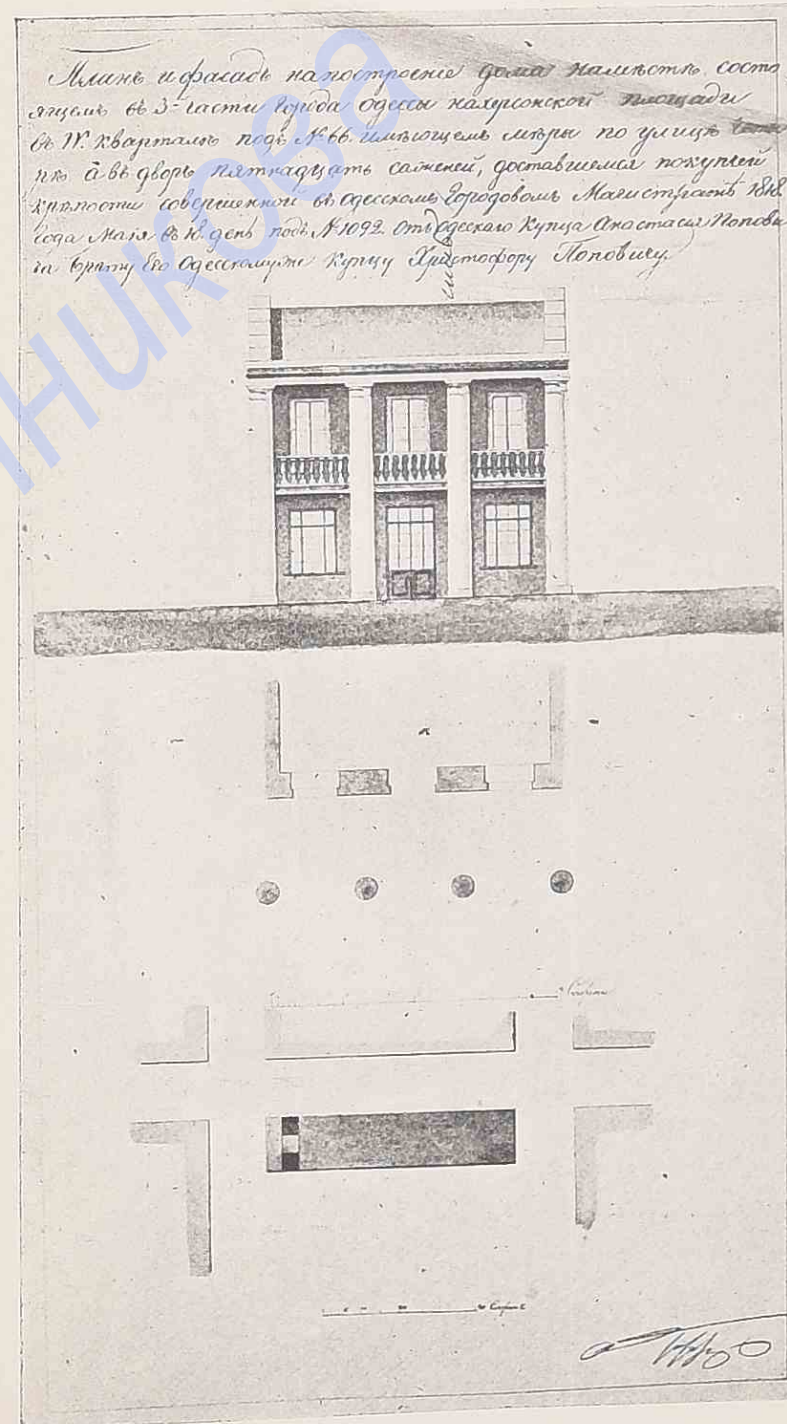
Невідомий. — Воронцовський палац. Приморський бульвар. Фасад.
Креслина (№ 136).

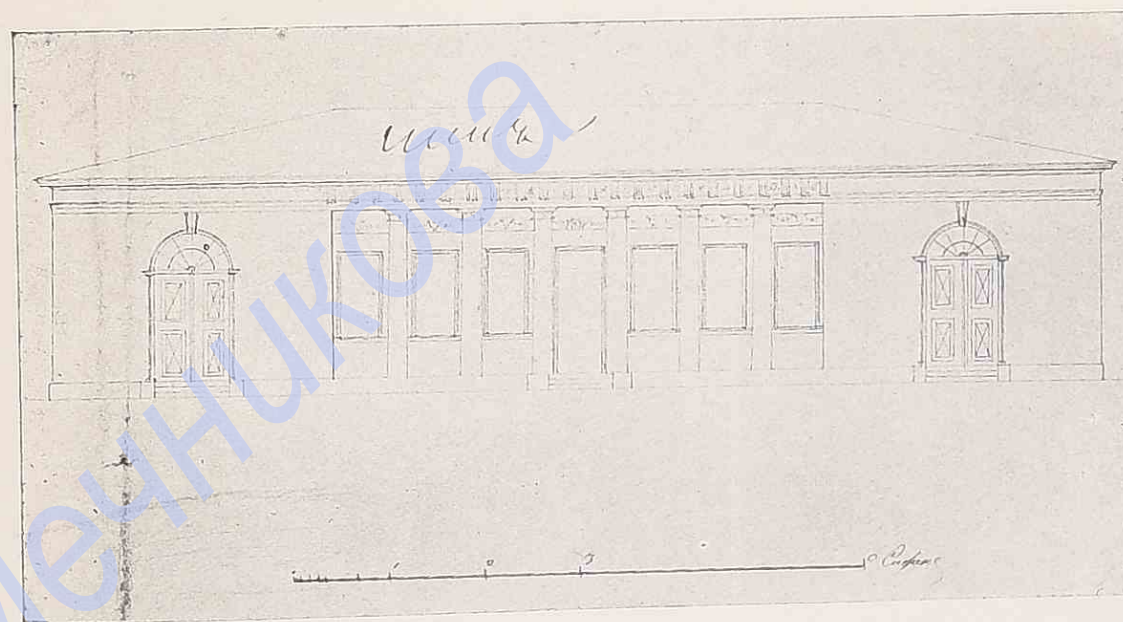
Бофо, Фр. К. — Планировка парку біля фортеці.
Креслення (№ 219).

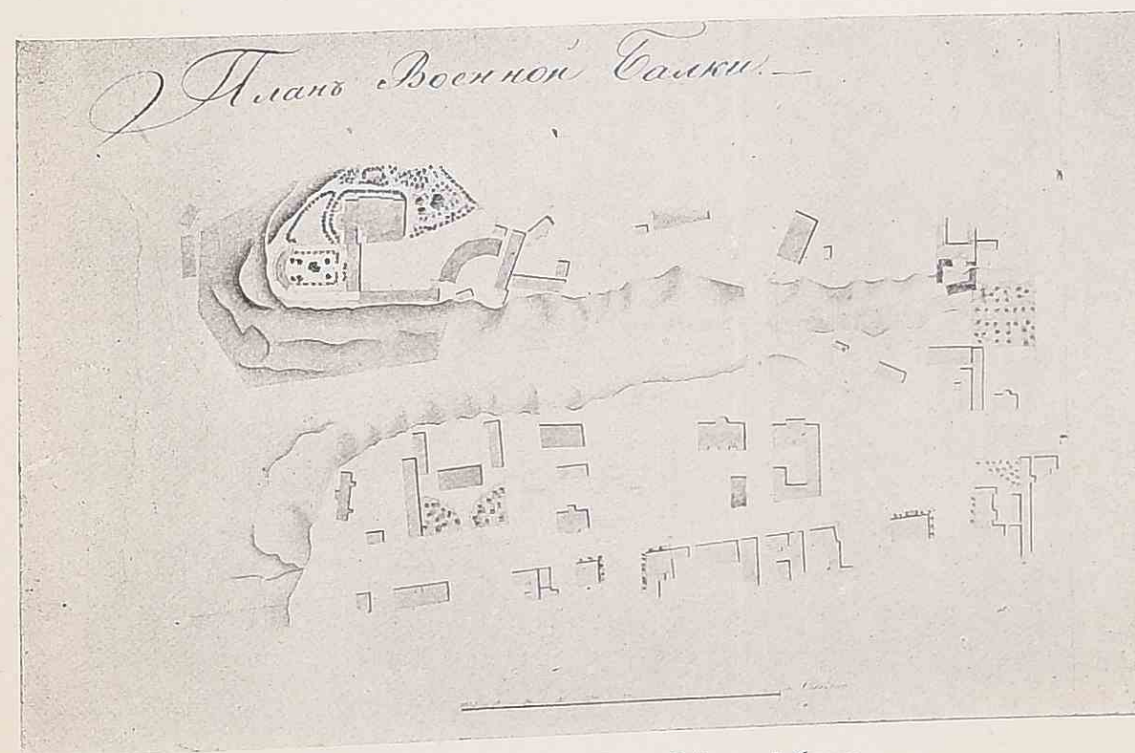

Бофо, Фр. К. — Проект будинку на Херсонській площі.
Креслина (№ 238).

Бофо, Фр. К. — Проект будинку на Приморській вул.
Креслина 1830 р. (№ 211).

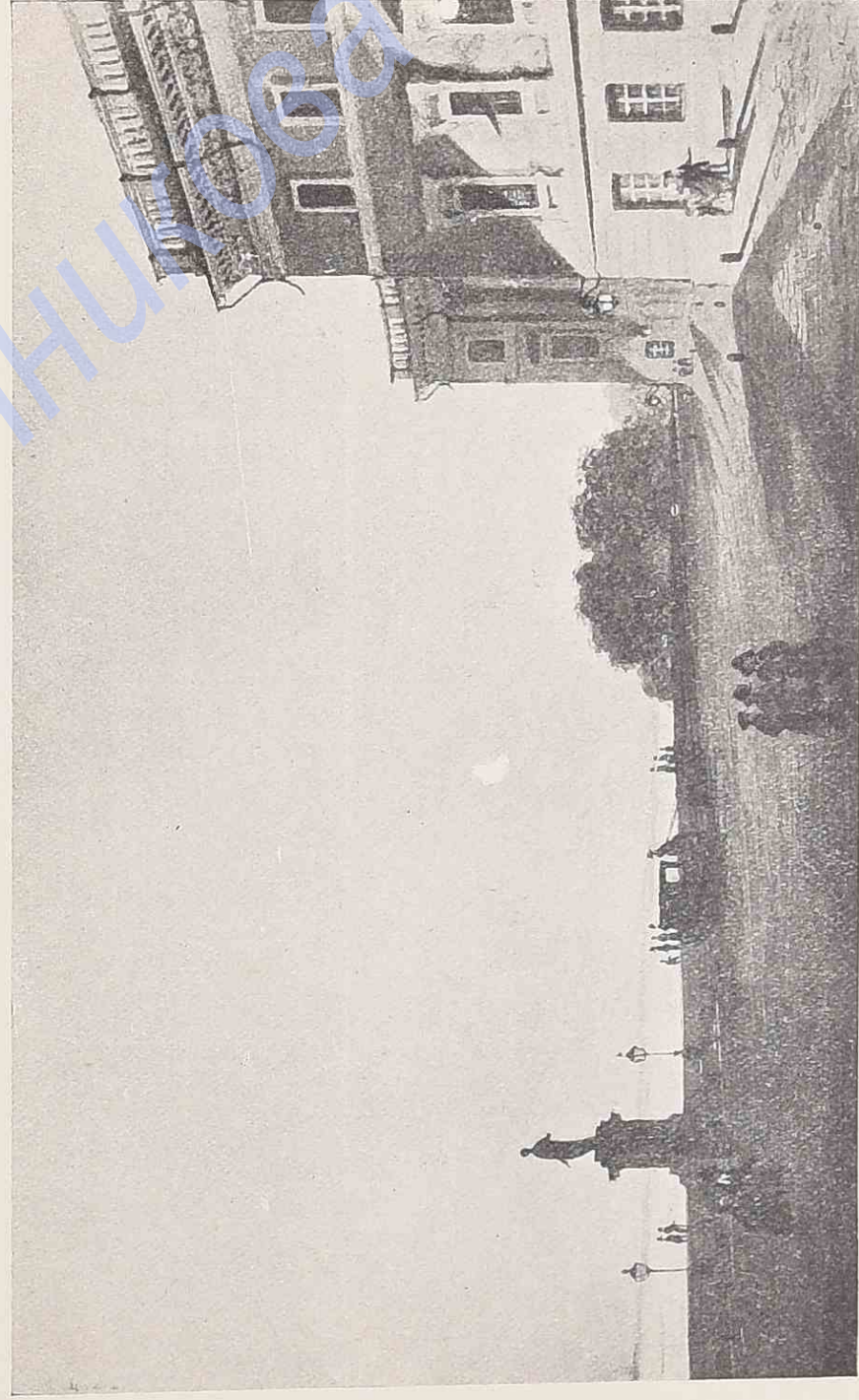
Бофо, Фр. К. (?). — План Війскової балки.
Креслина (№ 246).

Невідомий. — Видля Катеринової площі та вулиці.
Акварель (№ 217).

Невідомий. — Краєвид Приморського бульвару біля монументу Рішельє (в ночі).
Акварель. (№ 218).

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ВІДБІТІ ВЪ ЦРКОВИ . . . (Одесса) . . . ENTEER DANS LA VILLE

Грабовський. — Відд до міста.
Літографія. (№ 223).

ГРАБОВСЬКИЙ. — КУПАЛЬНИЙ БЕРЕГ. (ОДЕССА) ВИДАВ. Д. В. ВАЙС

Грабовський. — Купальний берег.
Літографія. (№ 222).

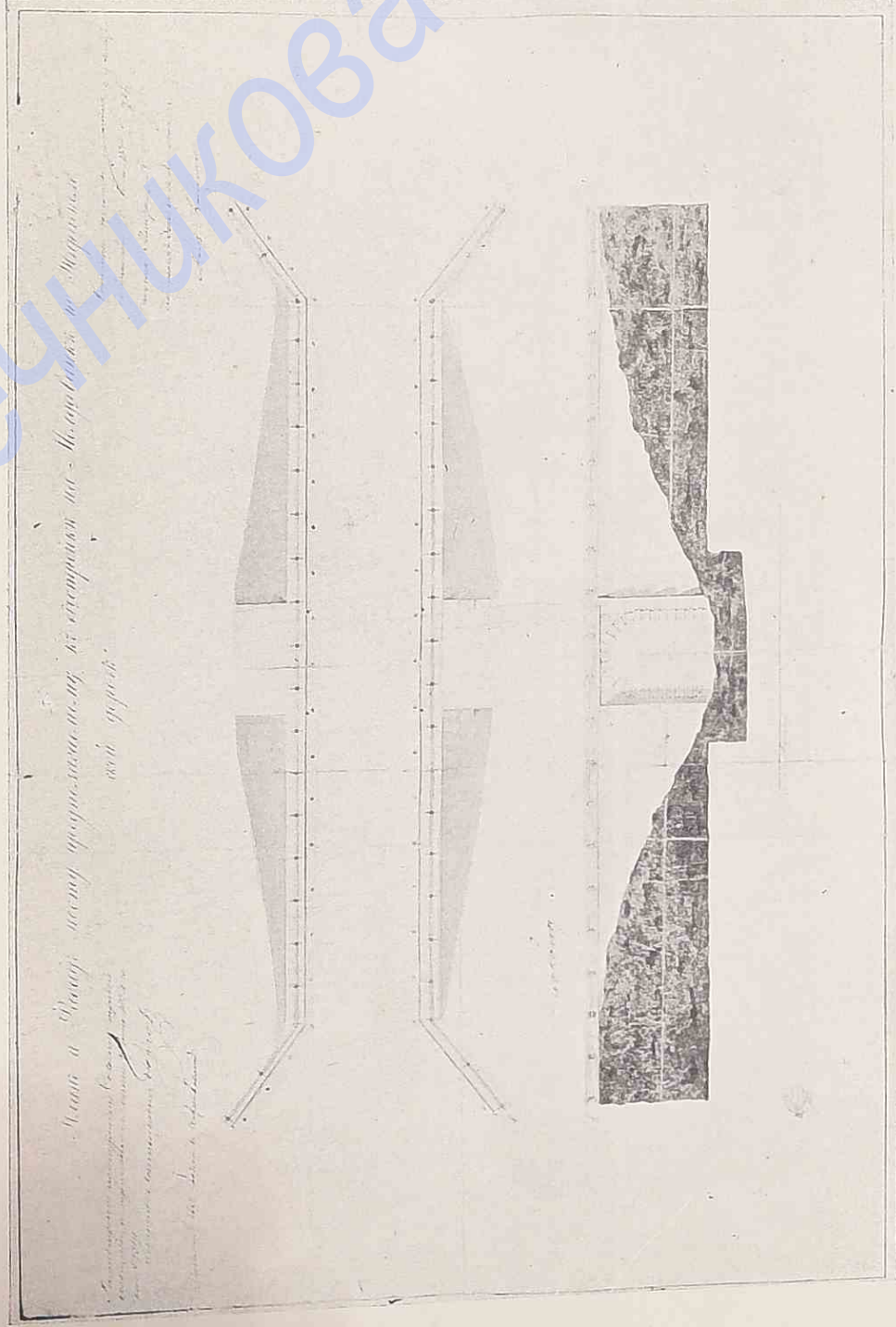

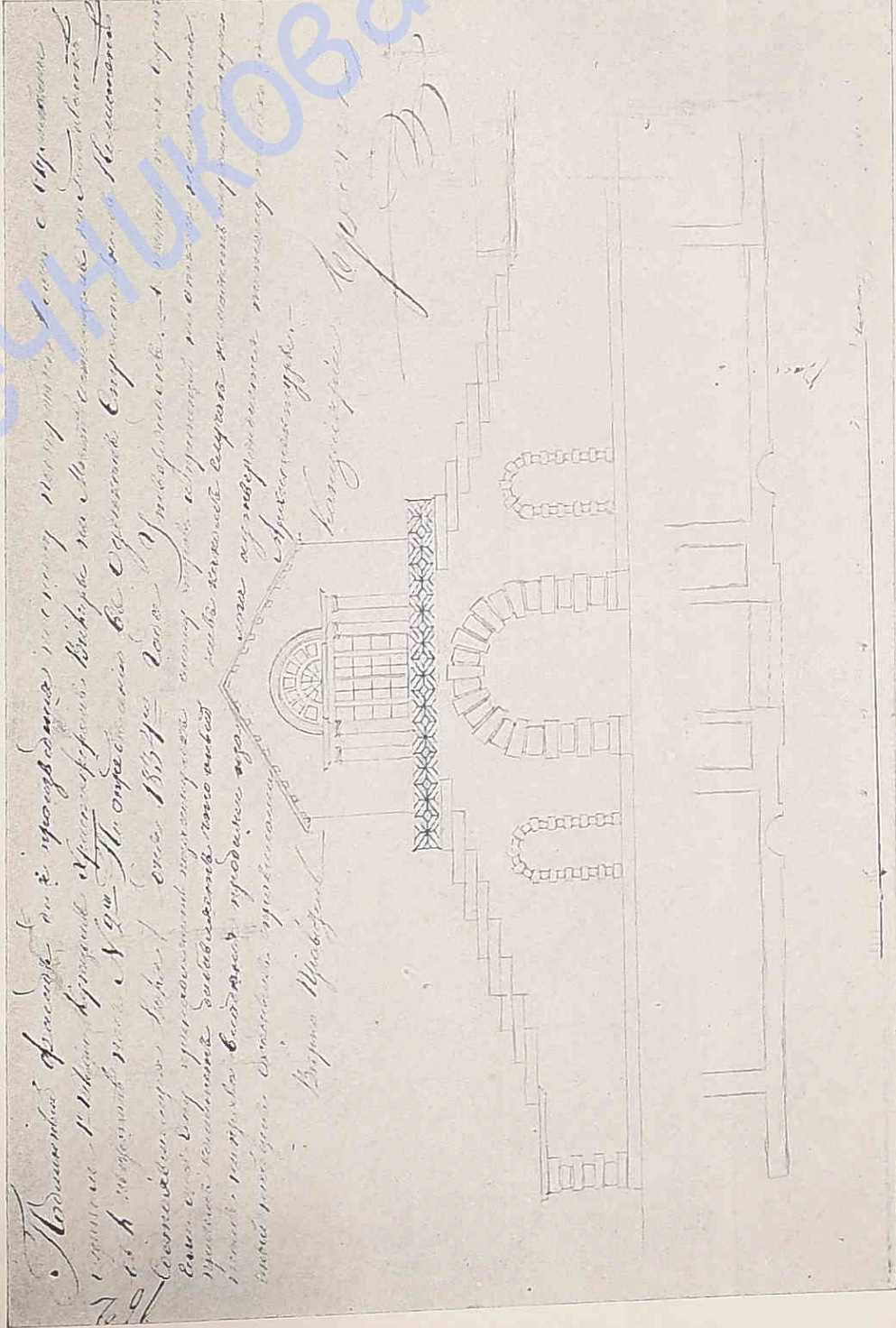

НБ ОНУ імені І.І.Мечнікова

Бофо Фр. К. Проект мосту на Молдаванці, що на Тираспольському шляху.
Креслина. 1834 р. (№ 237).

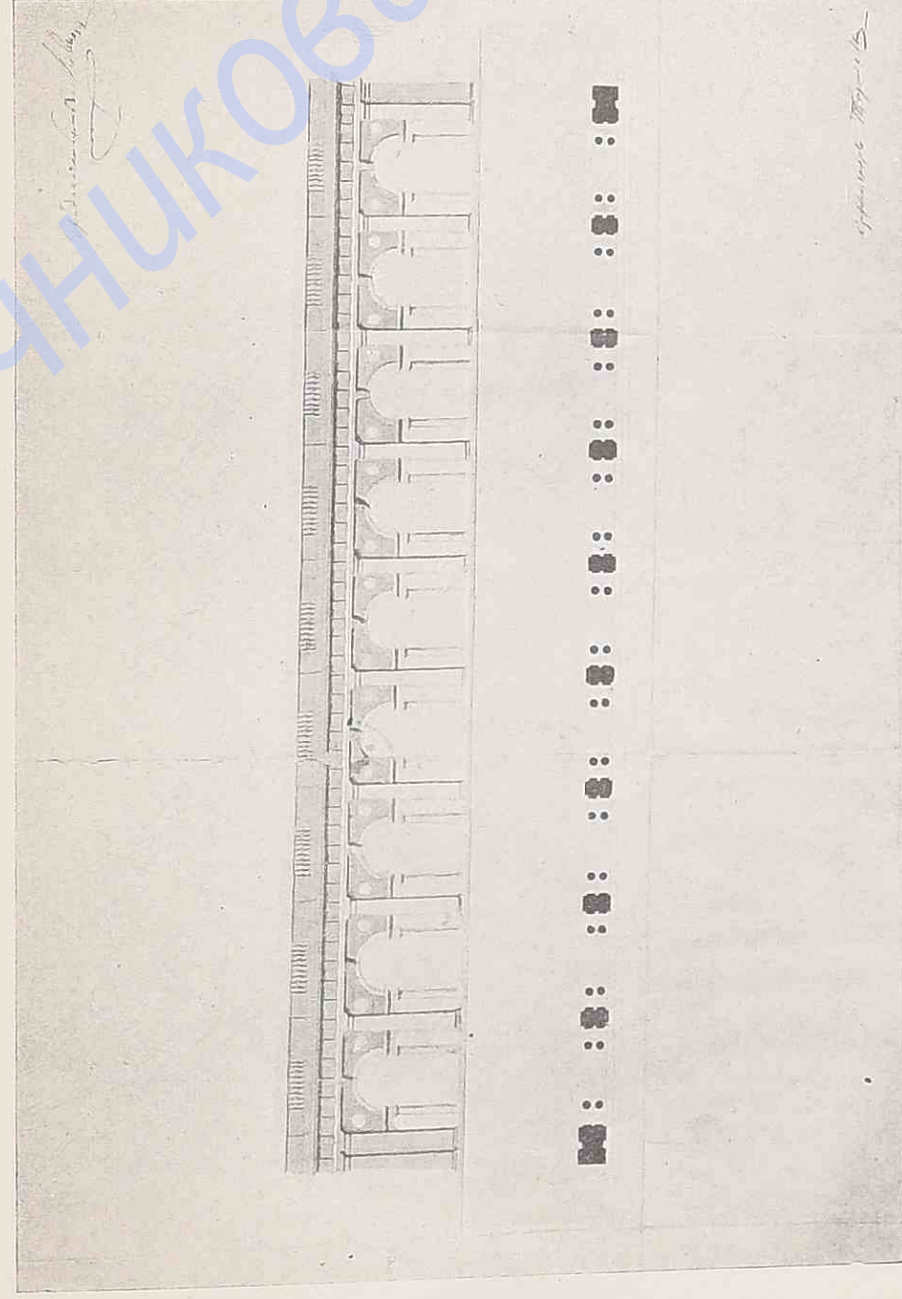

Бофо, Фр. К. — Проект будинку на Молдаванці.
Кресленіа. 1834 р. (№ 247).

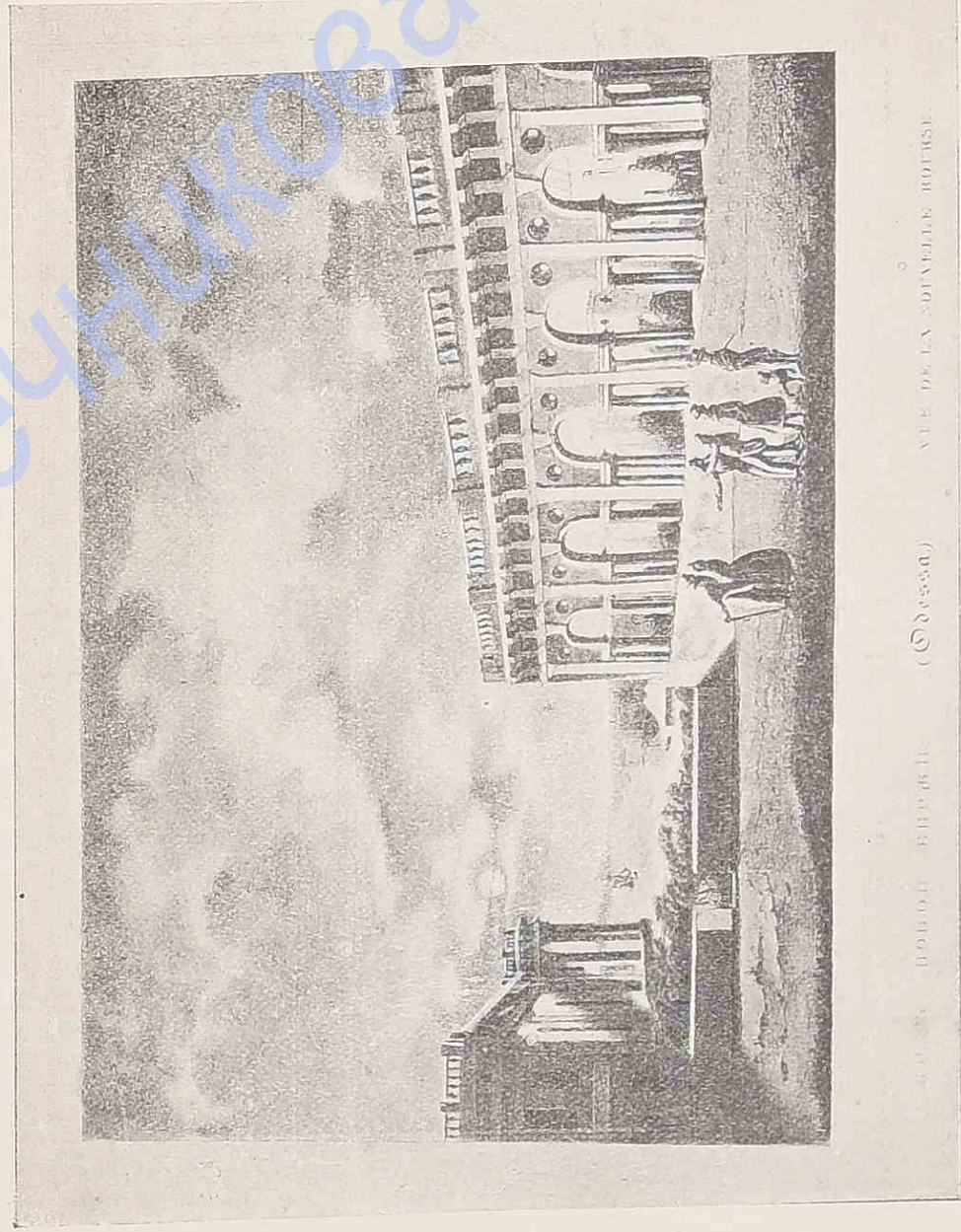

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Торічелі, Г. І. Проект аркадної стінки.
Креслина. 1835 р. (№ 261).

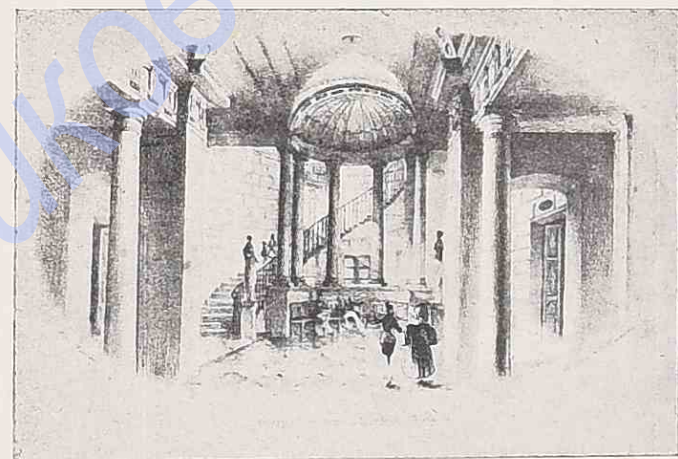
ALTE DE LA SOCIÉTÉ DE BOURSE

(Grabsky)

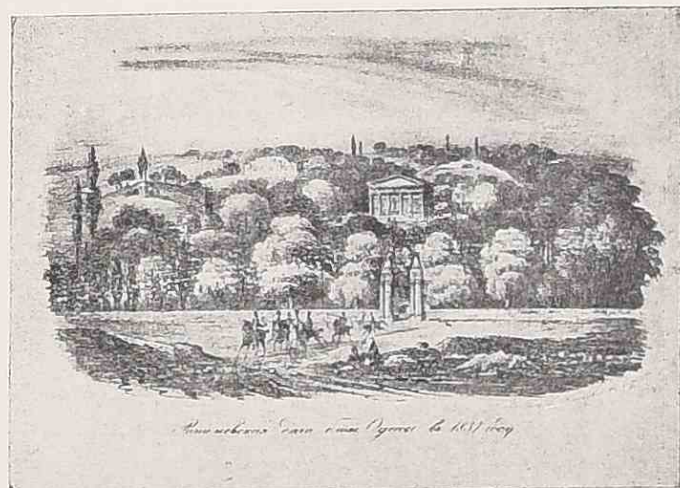
BOULEVARD DE BOURSE

Грабовський. — Вилля Біржі та аркадної стінки.
Літографія. (№ 276).

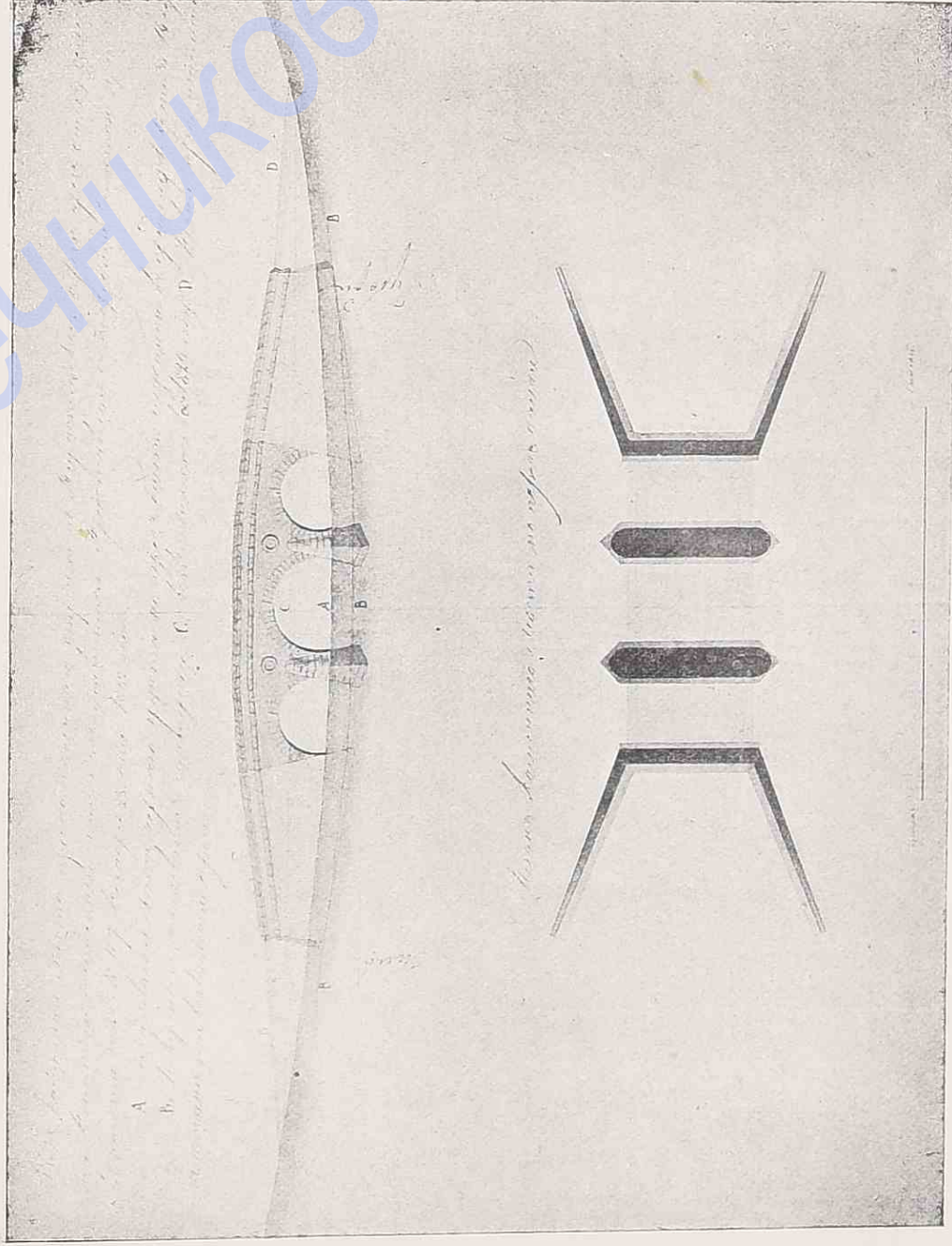
Басолі, К. — Вхід до портової митниці.
Літографія (№ 351).

Басолі, К. — Рішельєвська дача в 1837 р.
Літографія (№ 367).

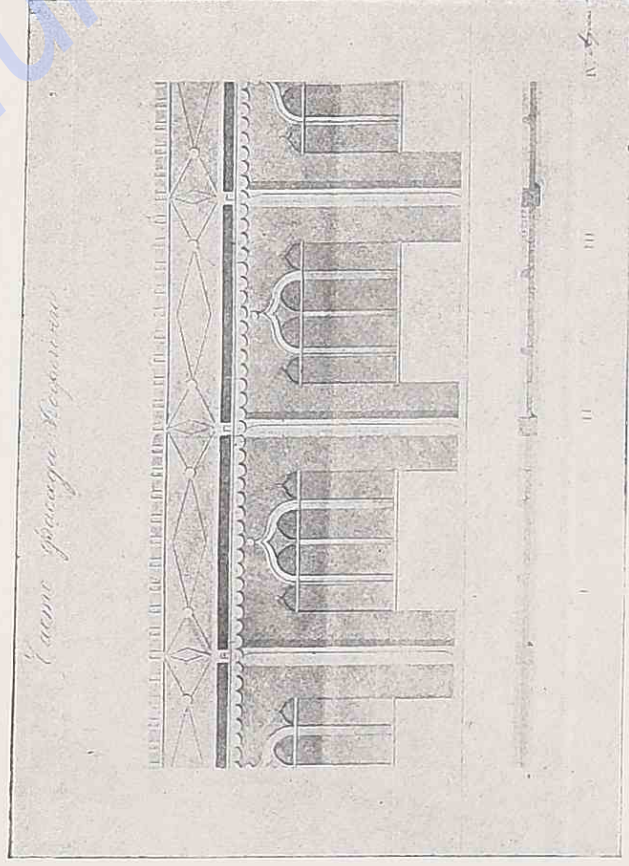
НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Далаквa. — Проект кам'яного мосту на Дaльнику.
Креслина 1832 р. (№ 379).

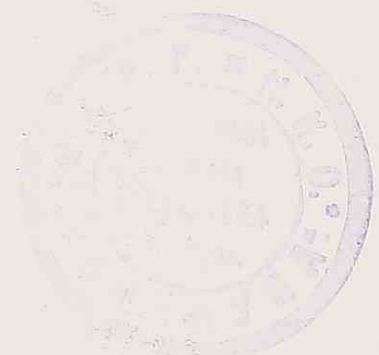

НБ ОНУ імені І.І.Мечнікова

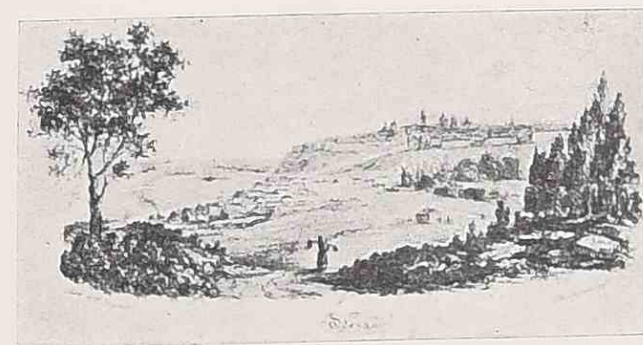

Далава. — Фасад кав'ярні на Приморському бульварі.
Креслина (№ 361).

Грос, Ф. — Краєвид до малої пристані.
Літографія (№ 393).

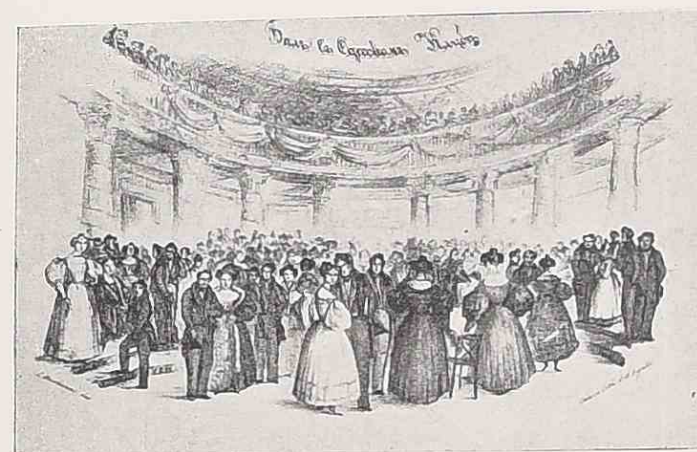

Бокачіні, Л. — Загальний краєвид.
Літографія (№ 392).

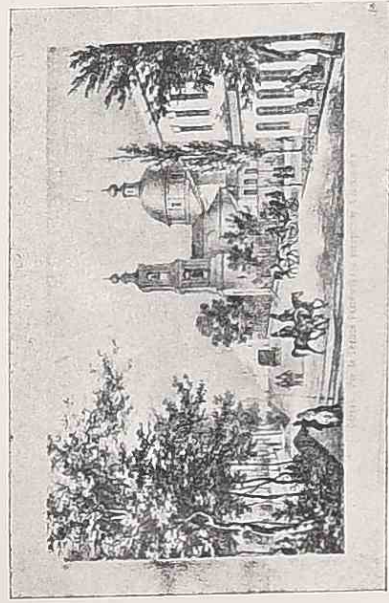

Грос, Ф. — Краєвид з східного боку.
Літографія (№ 349).

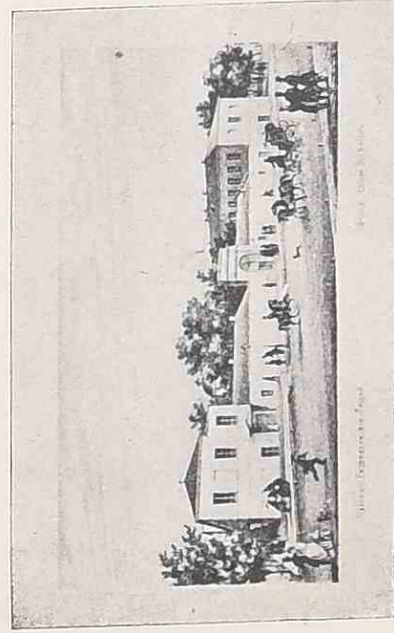

Бокачіні. — Бал в Одеському клубі.
Літографія (№ 330).

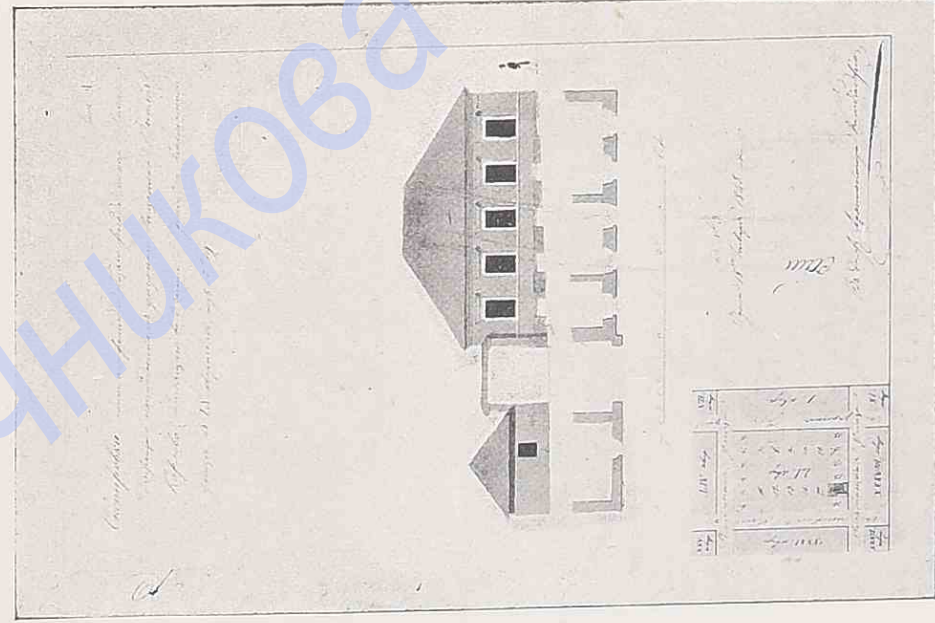

Грос, Ф. — Видля Покровської церкви.
Літографія (№ 421).

Грос, Ф. — Рішельєвський ліцей.
Літографія (№ 444).

Камбіджіо, А. В. — Будинок на
Італійській вулиці (з натури).
Креслина (№ 437).

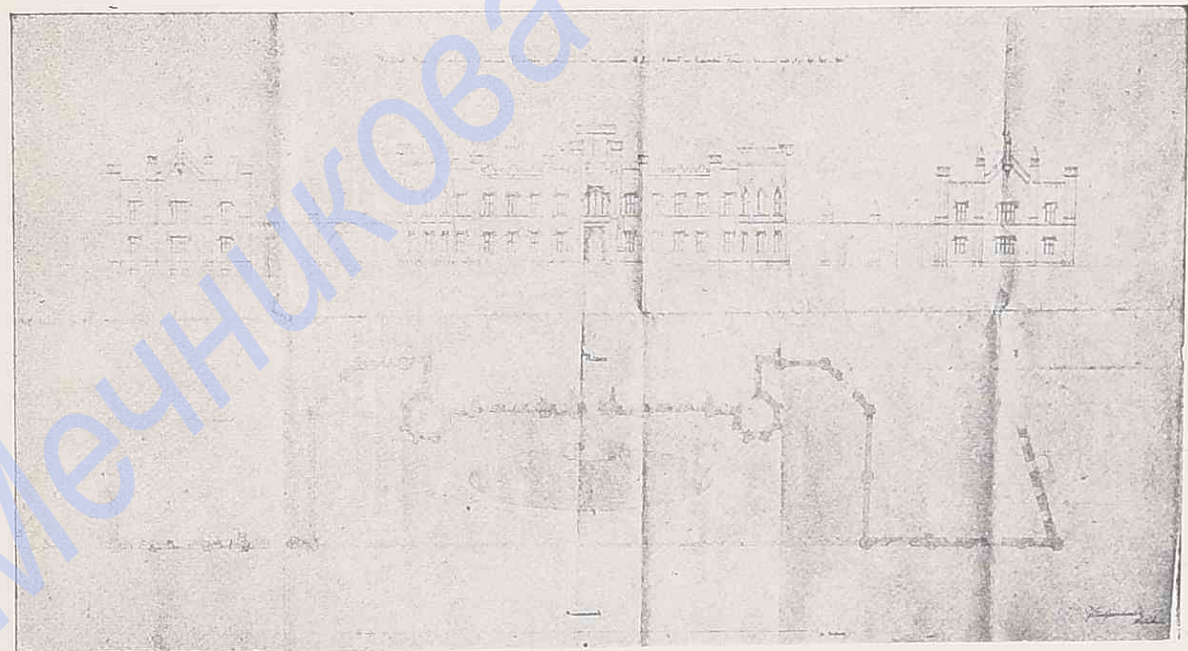
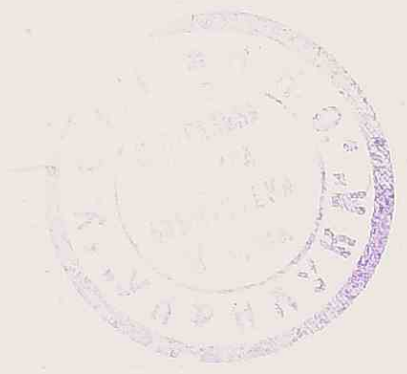

УЧР ДУ РОКН Д ОРЕЗТА

Ренекампф, П., рис. Ф. Грос, літ. — Краевид порту.
Літографія (№ 471)

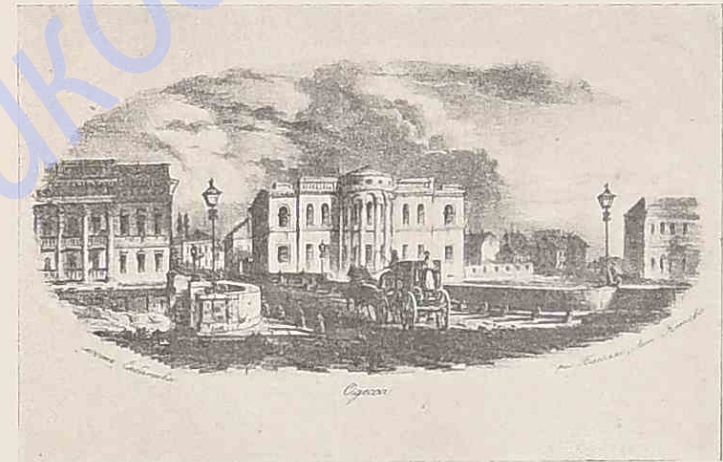

Гонсіоровський Ф. — Проект будинку на Софіївській вул.
Креслина 1850 р. (№ 541).

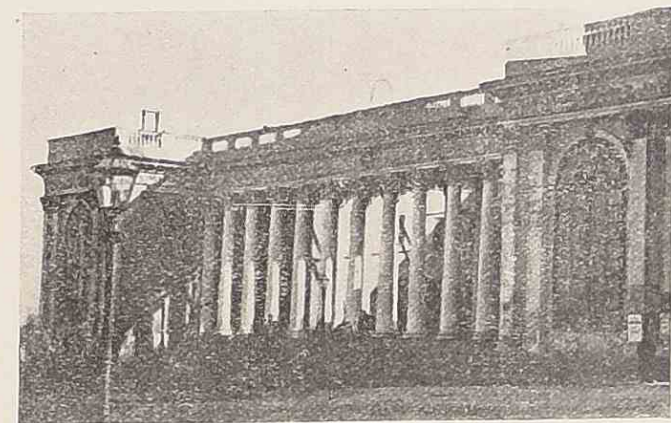

Невідомий. — Відкриття Одесько-Балтської залізниці 1865 р.
Літографія (№ 564).

Басолі, К. — Сабанієвський міст.
Літографія (№ 352).

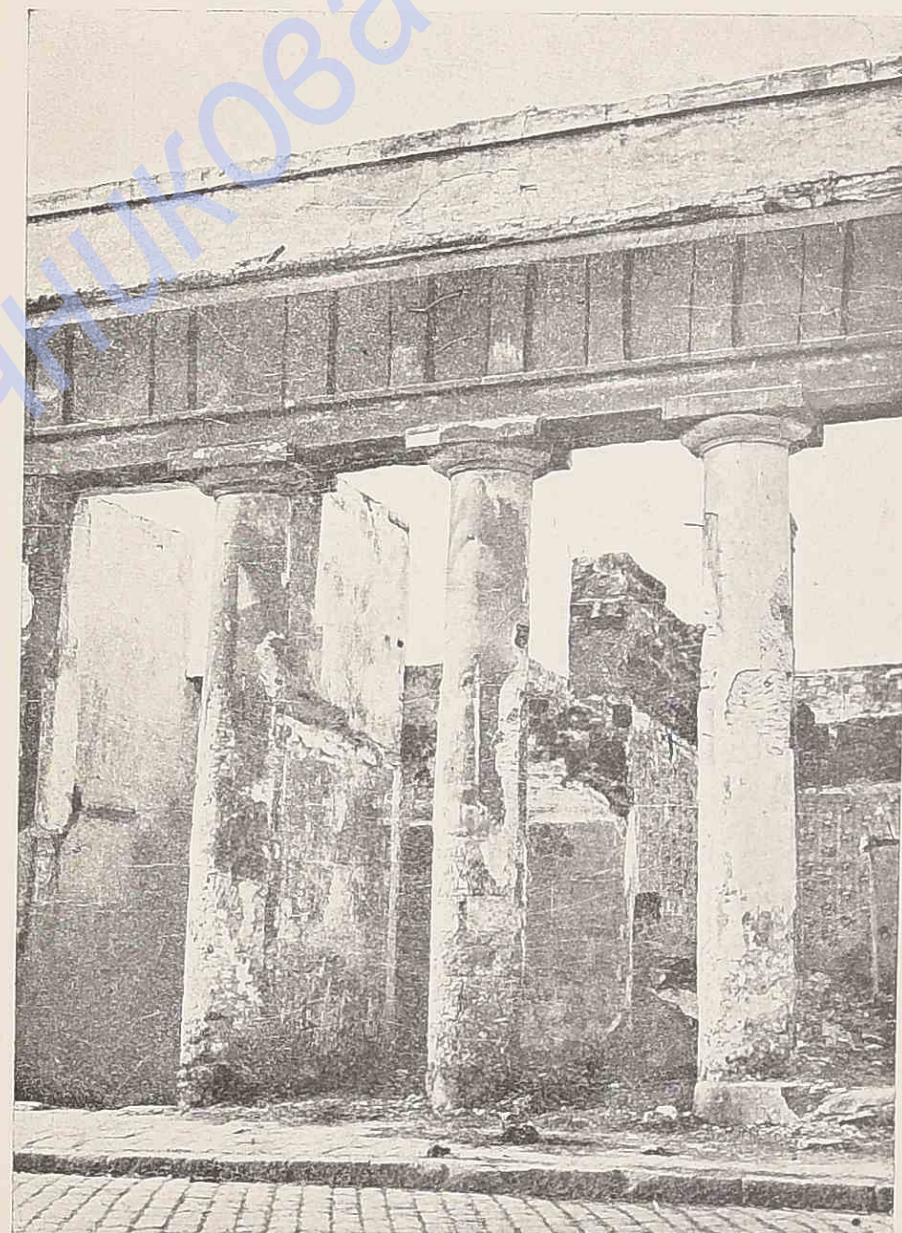
Невідомий. — Будинок Біржи.
Фотографія з натури (№ 729).

Покровська церква. — Побудов. в 1812—22 р., дзвіниця 1861 р.
Фотографія 1923 р. (№ 722).

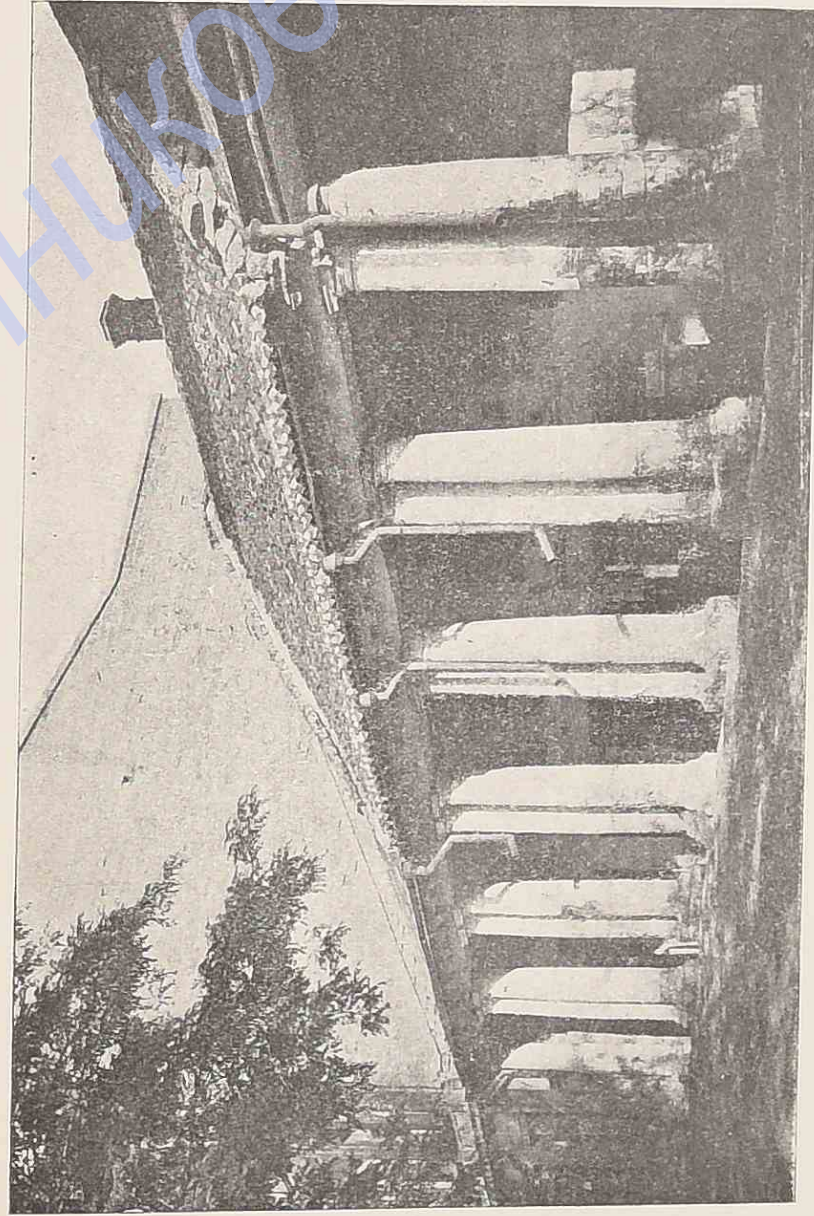
*Буд. Старого базару. — Побудовано в 1834—1846 р. Проект арх. Торічелі.
Фотографія 1923 р. (№ 697).*

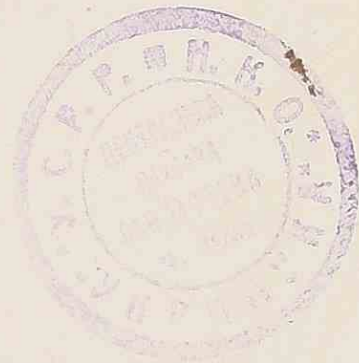
Буд. Старого базару. — Побудовано в 1834 — 1846 р. Проект арх. Торічелі.
фотографія 1923 р. (№ 704).

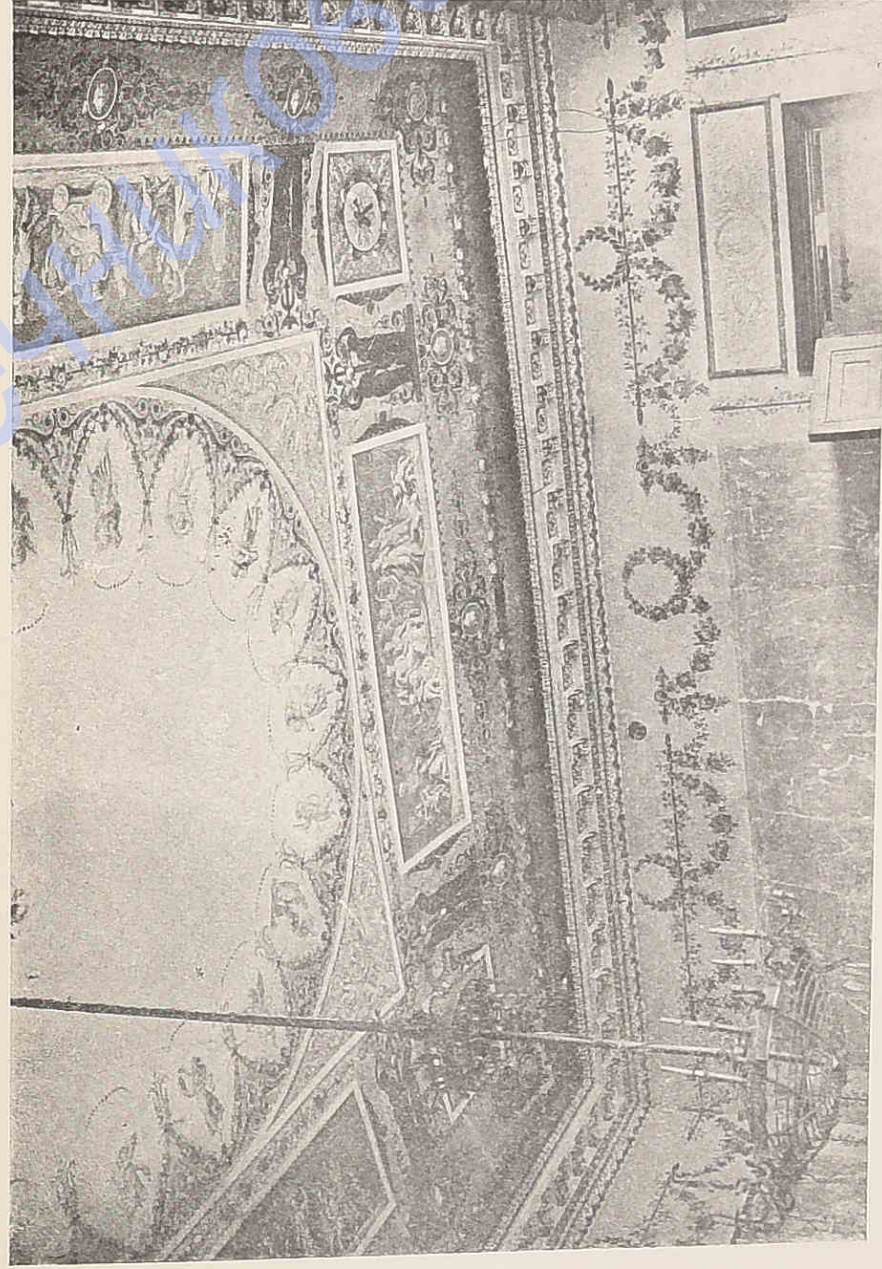
Колоннада. — Новорибна вул. Проект арх. Фраголі, Фр.
фотографія 1923 р. (№ 692).

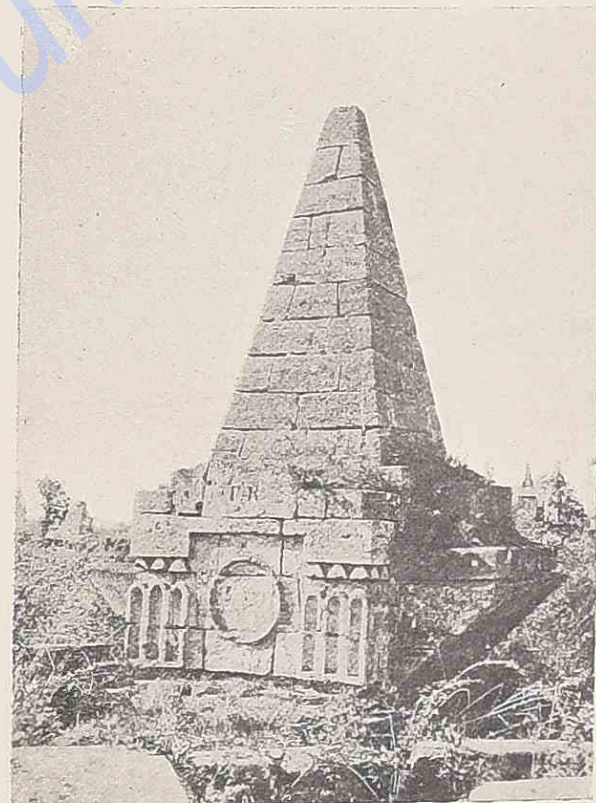
Шпиталь на Херсонській вул. — Будували: Фраполі та Ферстер. Початковий проект Тома де-Томона 1807 р.
Фотографія 1923 р. (№ 779).

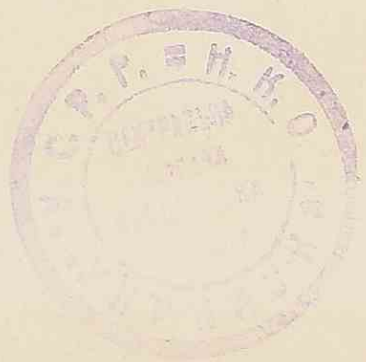
Воронцовський палац. — В першому вигляді. Побуд. арх. Фр. Бофо в 1828—1829 р.
Малювання худ. Рамліні (?), фотографія 1923 (№ 734).

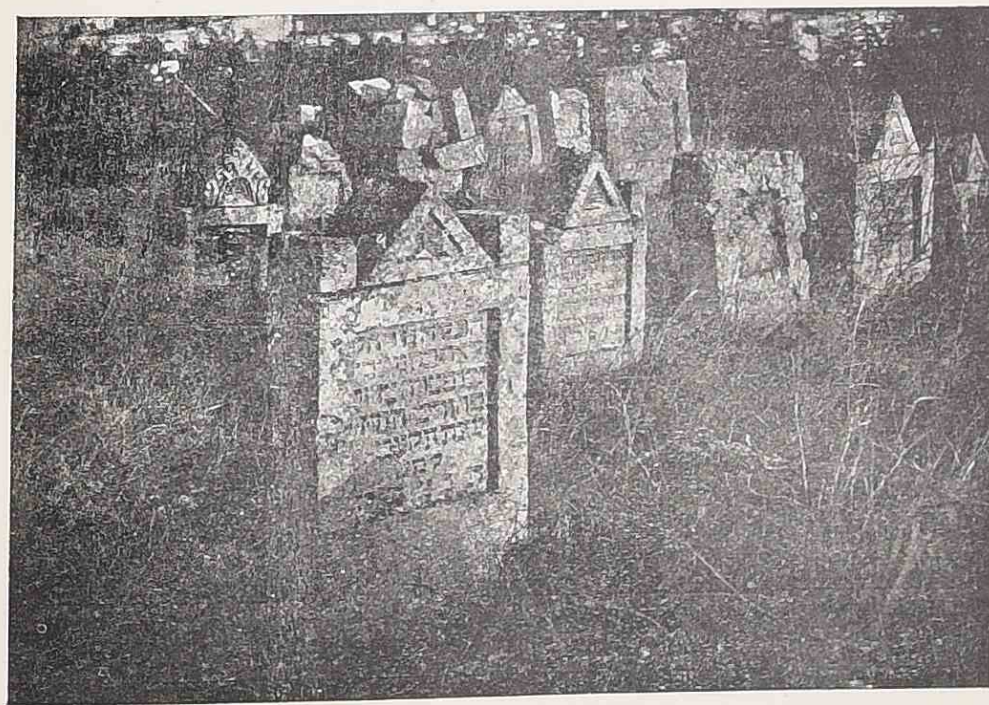

Надробка Старого Християнського кладовища.
Фотографія 1923 р. (№ 799).

Надробка Старого Християнського кладовища.
Фотографія 1923 р. (№ 796).

Надробка Старого Єврейського кладовища.
Фотографія 1923 р. (№ 790).

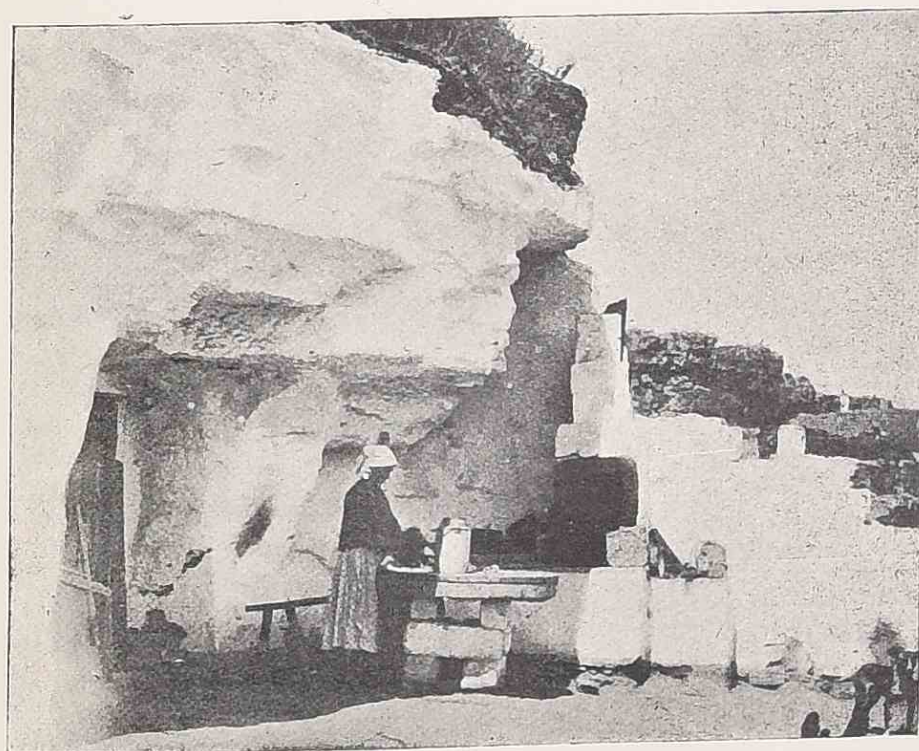

Надробка Старого Єврейського кладовища.
фотографія (№ 788).

С. Р. В. Н. К. О.

*Печерні житла в районі Хаджібейського ліману.
Фотографія 1925 р. (№№ 600, 605).*

~~0481927 / 3932~~

Н. 128602

ПР.
1953

НБ ОНУ імені Г.Мечникова

НБ ОНУ імені Л. Мечникова

ОРК-9525

Библиотека имени И. Мечникова

